

TALLINNA TEHNIKAÜLIKOOL

Majandusteaduskond

Õiguse instituut

Danel Talpsepp

**FORMAALNE LAHKUMINE EUROOPA LIIDUST
SUURBRITANNIA NÄITEL**

Bakalaureusetöö

Juhendaja: Aleksandr Popov, MA, LL.M

Tallinn 2017

AUTORIDEKLARATSIOON

Deklareerin, et käesolev bakalaureusetöö,
mis on minu iseseisva töö tulemus,
on esitatud Tallinna Tehnikaülikooli
bakalaureusekraadi taotlemiseks ja selle alusel
ei ole varem taotletud akadeemilist kraadi.

Üliõpilase ees - ja perekonnanimi

“.....” 2017 a.

Töö vastab kehtivatele nõuetele

Juhendaja

Allkiri.....

Kaitsmisele lubatud “.....” 2017

Õiguse Instituudi bakalaureusetöö kaitsmiskomisjoni esimees

.....

Sisukord

Sisukord.....	3
Sissejuhatus	4
Mis on Brexit?.....	7
Referendum	8
Ajalugu	9
Gröönimaa ja Gibraltar.....	12
Gibraltar.....	14
Artikkel 50.....	16
Probleemid artikkel 50-ga	17
Alternatiiv artikkel 50-le?.....	23
Euroopa Liidust välja astumise protsess	28
Tagajärjed Euroopa Liidust välja astumisele.....	33
Kokkuvõte	38
Summary	40
Kasutatud allikad.....	42
Lisa 1	47

Sissejuhatus

Suubritannia võttis rahvahääletusega vastu otsuse lahkuda Euroopa Liidust. Viimastel aastatel aina rohkem päevakaja koguv teema sai alguse juba aastal 1963, kui Suurbritannia liitumine Euroopa Liidu *Common Marketiga* lükati tagasi tollase Prantsusmaa peaministri Charles de Gaulle'i poolt¹. Juba varasemast ajaloost on võtta näiteid, kus Suurbritannia juhid pole olnud rahul Euroopa Liiduga ning on planeeritud väljahääletamist. Pärast konservatiivide võimule saamist 2015. aasta maikuu, alustas tollane peaminister David Cameron oma lubaduse täideviimist ja oli üks initsiaatoreid Suubritannia väljaastumise protsessis Euroopa Liidust. Hiljem, 2016. aasta suvel toimunud rahvahääletuse tulemusel otsustas Suurbritannia Euroopa liidust lahkuda.

Suubritannia ülemkohus seadis Euroopa Liidust väljaastumise suure küsimärgi alla, kui otsustas, et Euroopa Liidust väljumiseks on tarvis lisaks rahvahääletusele ka Suubritannia parlamendi nõusolekut. Tänapäevaks on suuresti Suurbritannia peaministri Theresa May sagedaste parlamendi külastuste tulemusel Suubritannia parlamendilt nõusolek saadud ning 29. märts 2017 otsustas Suurbritannia ametlikult teada anda, et Suubritannia lahkub Euroopa Liidust². Pärast ametlikku teadaannet on mõlemal osapoollel aega kaks aastat, et omavahelisi läbirääkimisi vajavatele probleemidele lahendused leida. Küsimusi ja probleeme on palju, seetõttu võib tekkida oht, et kahe aasta jooksul sellise tulemini ei jõuta.

Lissaboni lepingu artikkel 50-t³ ei ole varem Euroopa Liidust lahkumiseks kasutatud, seetõttu ei ole ka protsessi ühtselt kirjeldatud ning pole täpselt teada, kuidas sellises vormis lahkumine välja peaks nägema. Varasemalt võis arvata, et Euroopa Liit on igavene. Hetkel on palju lahtiseid otsi ning käes väga põnev aeg, sest praktikas on Euroopa Liidust lahkunud ainult Gröönimaa, kuid sel ajal 55 000 elanikuga riigil ei olnud mõjuvõimu ega ajalugu, mida võib omistada Suurbritanniale.

Teema valiku põhjuseks on autori huvi Euroopa Liidust lahkumise protsessi kohta ja mõjude vastu, mida lahkumine riigile avaldab ning millal ja mismoodi loetakse riik ametlikult Euroopa Liidust lahkunuks. Lisaks on Suubritannia lahkumine Euroopa Liidust väga aktuaalne teema, sest nii suure mõjuvõimuga riik ei ole seda varem ei proovinud ega läbi

¹Ludlow, P.N. The discomforts of life on the edge: Britain and Europe, 1963-1975. International affairs. Vol. 88 (6) Nov 2012 lk 1331-1340.

²Dewan, A. Jones, B. Brexit begins: UK triggers Article 50 to begin EU divorce. CNN. 29 märts 2017. <http://edition.cnn.com/2017/03/29/europe/article-50-brexith-theresa-may-eu/> (27.04.2017)

³Euroopa Liidu toimumise leping, Euroopa Liidu Teataja C326, 26/10/2012. artikkel 50

viinud. Suurbritannia võimalik lahkumine Euroopa liidust võib olla negatiivne eeskuju teistele liikmesriikidele ja lahkumine mitte ainult ei nõrgestaks Euroopat ja Euroopa Liitu vaid samuti suuremaid rahvusvahelisi organisatsioone nagu näiteks NATO ja ka transatlantilist kaubandust.

Käesoleva bakalaureusetöö eesmärgiks on kitsalt analüüsida Euroopa Liidu aluslepingud ja nende rakendumist seoses Euroopa Liidust välja astumisega. Täpsemalt selgitan ja toon näiteid, kuidas näeb välja Euroopa Liidust väljaastumise protsess ja kuidas rakendatakse Euroopa Liidu aluslepinguid ning millal käivitub formaalne lahkumine Euroopa Liidust.

Eeltoodule tulenevalt on bakalaureusetöö autoril järgmised uurimusküsimused:

- Euroopa Liidu aluslepingute kitsa analüüsi põhjal selgitada välja, kuidas näeb praktikas välja Euroopa Liidust välja astumine ja kuidas Euroopa Liidu aluslepinguid rakendatakse
- milline on Euroopa liidust väljaastumise protsess ja kuidas on seda võimalik käivitada
- kuidas mõjutab Euroopa Liidust lahkumine Suurbritanniat siseriiklikult ning millal võib Suurbritanniat Euroopa Liidust formaalselt väljaastunuks lugeda

Käesolev bakalaureusetöö koosneb neljast peatükist, kus esimeses peatükis annab autor ülevaate *Brexitist*, kuidas praegusesse olukorda on jõutud ning mida oleks saanud paremini teha. Lisaks illustreerib autor sündmusi ajajoonega, millel on välja toodud kõige tähtsamad kuupäevad ja sündmused, mis on puudutavad Euroopa Liidu ja Suurbritannia omavahelisi suhteid. Esimene peatükk on tähtis uurimusküsimuste mõistes just seetõttu, et annab hea ülevaate, kuidas tänase päevani on jõutud ning mis on olnud need sammud, mis kuni praeguseni Euroopa Liidu ja Suurbritannia omavahelist konflikti edasi on lükanud.

Teine peatükk analüüsib iga päevaga aktuaalsemaks muutuva Gibraltari olukorda ja autor võrdleb seda Gröönimaa lahkumisega liidust. Gibraltari olukord on eriline, sest hetkel on poolsaarel võimalik Suurbritannia, aga Suurbritannia lahkumisel Euroopa Liidust tekib küsimus, mis saab edasi. Autor analüüsib olukorda arvestades Gibraltari geograafilist ning poliitilist positsiooni ja võtab arvesse ka Hispaania ning Suurbritannia lahkarvamusi antud teemal. Teine peatükk on oluline seetõttu, et Gröönimaa näitel võib leida vastuse Gibraltari küsimusele.

Kolmandas peatükis analüüsib autor Lissaboni lepingu artikkel 50-t. Täpsema ülevaate annab autor kitsa analüüsi läbi ning toob välja erinevaid potentsiaalseid probleeme, mis võivad tekkida Lissaboni lepingu artikkel 50-e kasutamisel. Lisaks annab autor alternatiive artikkel 50-le, mida oleks Suurbritannial võimalik kasutada Euroopa Liidust lahkumisel.

Neljandas peatükis annab autor ülevaate ja analüüsib, kuidas peaks välja nägema Euroopa Liidust väljaastumise protsess – millal see formaalselt käivitub ja millised on mõlema osapoolte võimalused. Lisaks analüüsib autor võimalikke tagajärgi, mis kaasnevad Euroopa Liidust lahkumisega.

Uurimismeetodiks on analüütiline meetod ja töö allikmaterjalidega ning lepingute tõlgendamismeetodikate võrdlus. Autor kasutab allikmaterjalidena teemakohast inglise- ja eestikeelset erialakirjandust - erinevaid teaduslikke artikleid õiguslikust ning ka poliitilistest valdkonnast, rahvusvahelist kohtupraktikat ja Euroopa Liidu- ja rahvusvahelisi õigusakte.

Mis on Brexit?

Brexit tuleb inglise keelest, kus kombineeritakse sõnad „Britain“ ja „exit“ ehk *Brexit*. Lühidalt tähendab *Brexit* Suurbritannia lahkumist Euroopa Liidust. 23. juuni 2016 toimunud referendumi tulemusel toetas Suurbritannia Euroopa Liidust lahkumist 51,89% ja vastu oli 48,11% kodanikest.⁴ Kuni 2015 aastani, enne konservatiivse partei võimule saamist, ei suudetud Suurbritannia Euroopa Liidust lahkumist tõsiselt ette võtta või peeti seda isegi võimatuks või suhtuti lahkumisse pigem kui võimalusse, mis avaneb kunagi kauges tulevikus.

Rahvahääletusele andis suurema toetuse David Cameroni peaministriks valimine ja tema kõne, mis poliitik pidas aastal 2013. aastal, kus ta tõi korduvalt välja Euroopa Liidust saabunud immigrantidest madala klassi töötajad, kes tulid Suurbritanniasse elama ning töid endaga kaasa üleüldise Suurbritannia ühiskondliku heaolu languse. Siseriiklikult rahvahääletust eriti ei turunudatud, vaid pigem oli aktuaalne Suurbritannia osaline lahkumine Euroopa Liidust. Pärast rahvahääletust ei ole ikka veel selgelt arusaadav, mida Brexit täpselt Suurbritanniale tähendab. Erinevaid plusse ja miinuseid võib kokku lugeda, aga ei ole võimalik ette näha, kuidas protsessi läbiviimine mõjub suhetele teiste Euroopa Liidu liikmesriikidega ning Suurbritannia ja Euroopa Liidu suhetele, mis ei ole läbi aegade alati just kõige paremad olnud.⁵

Euroopa Liit jääb ühe suurima liikmesriigi lahkumisel oluliselt väiksemaks ning selline samm mõjub kahjustavalt liidu koguideele, põhimõtetele ning loob kahtlusi ja analoogseid mõtteid teistes Euroopa Liidu liikmesriikides, mis omakorda teoreetiliselt teiste julgel pealehakkamisel võib kardinaalselt muuta Euroopa Liitu ja selle poliitilist maastikku. Palju langeb Suurbritannia parlamendi ja poliitilise eliidi õlgadele, sest nendest olenevad läbirääkimiste tulemised ning täpsemalt millistel tingimustel ja kuidas ning kas üldse saab Suurbritannia Euroopa Liidust välja astuda. Lisaks, selgub täpsemalt, kui palju mõjutab suure liikmesriigi lahkumine Euroopa Liidust liitu, kui tervikut.⁶

Lahkumisel Euroopa Liidust õhnestab Suurbritannia Euroopa Liitu ning saab eeskujuks ning pretsenediks teistele liikmesriikidele. Tollane Suurbritannia peaminister D. Cameron mainis juba rahvahääletuse kaampaania ajal, et lähitulevikus võiks Suurbritannial olla kõige suurem

⁴ Sionaidh, D-S. Brexit, Article 50 and the Contested British Constitution. *Modern Law Review*, Vol. 79,(6), 2016. lk 1019-1040.

⁵ Oliver, T. Goodbye Britannia? The international implications of Britain's vote to leave the EU. *Geopolitics, History, and International Relations*, Vol. 8 ,(2), 2016. lk. 214-233.

⁶ Möller, A and Oliver, T. *The United Kingdom and the European Union: What would a „Brexit“ mean for the EU and other States around the World?* Berlin: Deutsche Gesellschaft für auswärtige Politik, september 2014.

populatsioon, tugevaim sõjavägi ja majandus paarikümne aasta perspektiivis ning Euroopa Liidust lahkumine paneb selle kõik suure küsimärgi alla.

Uued suhted Euroopa Liiduga lähitulevikus ei ole nii otseselt sõltuvad sellest, mis on parim valikuvõimalus suurriigile lahkumisel, vaid protsessi tuleks vaadata üldisemalt ja mõelda, kuidas see mõjutab Euroopa Liitu kui ühtset majandust ja poliitikat edendavat ühendust. Igal juhul, läbirääkimised tulevad aeganõudvad ning mahukad, sest Euroopa Liit ei ole huvitatud sellise pretsedendi loomisest teistele liikmesriikidele. Läbirääkimised kestavad kaua, sest eraldi arutatakse läbi kõik valdkonnad. Lisaks on oluline ära märkida, et Suurbritannia lahkumisel Euroopa Liidust tuleb Suurbritannial pärast lahkumist reguleerida ka suhted teiste rahvusvaheliste organisatsioonidega.

Referendum

Suurbritannias on referendum ekstreemne nähtus, varasemalt on Suurbritannias neid läbi viidud ainult kolm.⁷

Suubritannias esineb kaht tüüpi referendume:

- Enne seadusandluse vastuvõtmist
- Pärast seadusandluse vastuvõtmist

Seni on kõik rahvahääletused toimunud pärast seadusandluse vastuvõtmist. Suubritannia õiguse järgi ei ole referendum Suurbritannia valitsusele õiguslikult siduv. See tähendab, et valitsusel on võimalus ignoreerida referendum tulemusi ning Suubritannia parlament saab otsuse läbi viia ilma rahva toetuseta. Selline variant ei ole väga levinud, sest võib tekitada mittevajalikke pingeid valitsuse ja rahva vahel.

Kolmest varasemalt läbiviidud referendumist on kaks olnud seotud Euroopa Liidu ja Euroopa Liidu majandusliiduga. 1975. aastal otustasti liitumist Euroopa Liidu ühisesesse majandusliitu.⁸ 2011. aastal toimus rahvahääletus seoses alternatiivse hääletusega seoses parlamendi liikmete valimisega ning viimasel, 2016. aastal toimunud referendumiga hääletati Euroopa Liidust lahkumise võimaluse üle.

⁷Fieldhouse, E. Green, J. Evans, G. Schmitt, H. and Eijk, van der C. British Election Study Panel 2014-2015, The University of Manchester, 2015.

⁸Ryan, J. UK referendum and Potential Brexit? Vol. 69, (10), 2016. lk 10-12.

Referendumile tekkis kaks vastasleeri - üks pool oli Euroopa Liitu jäämise ja teine välja astumise poolt. Suurem poliitiline mõju oli väljaastumist pooldaval leeril, kuhu kuulus kaks suuremat vastuliikumist Euroopa Liidu liikmesriigiks jäämise suhtes:⁹

- *Vote Leave*
- *Grassroots Out / leave*

Kampaaniate põhiargumentideks oli, et Suubritannial on Euroopa Liidust lahkumisel parem majandus, efektiivsem riigi juhtimine ja stabiilsem julgeolek.

Euroopa Liitu jäämise poolt olid:

- *Britain Stronger in Europe* (keskendus rohkem äriinimestele)
- Liberaal-demokraadid
- Rohelised erakonnad

Euroopa Liitu jäämise argumentidena toodi välja, et Suubritannial oleks parem kaubavahetus, rohkem töökohti, lisaks annab Suurbritannia suuresti juurde Euroopa Liidu kasvule, jätkusuutlikusele ning on oluline lüli Euroopa Liidu jaoks seoses terrorismi vastu võitlemisega.

Ajalugu

Neljakümne aasta jooksul tuuakse esimest korda esile tõeline diskussioon, et kuidas mitte ainult astuda Euroopa Liidust välja vaid, kas on üleüldse võimalik pärast sellist sammu väljaspool Euroopa Liitu ellu jääda? David Charter kirjeldas juba aastal 2012¹⁰ kuidas peaks Euroopa Liidust väljaastumine välja nägema ja mis oleksid selle tagajärjed Suubritanniale. Esmalt ennustas Charter rahvahääletuse teel väljaastumist, millele peaksid järgnema pikad läbirääkimised Euroopa Liidu ja Suubritannia vahel ning pärast seda liikmesriigi ametlik teadaanne seoses sooviga Euroopa Liidust lahkuda. Täpselt siia olemegi tänaseks jõudnud. Suurbritannia on teinud ametliku teadaande, et soovib Euroopa Liidust välja astuda. Varasemalt, 2016, aastal rahvahääletuse tulemusel tehtud otsusega kinnitati suurriigi liidust lahkumine, kuid 2017. aasta alguses Suurbritannia ülemkohtu otsusest tulenevalt, ei ole

⁹Vasilopoulou, S. UK Euroscepticism and the Brexit Referendum. The political quarterly, Vol. 87 ,(2), aprill 2016. lk. 219-227.

¹⁰Charter, D. Au Revoir, Europe: What if Britain left the EU? Berlin, Biteback Publishing 2012.

võimalik Suubritannial kasutada Artikkel 50-t enne, kui on saadud nõusolek ka Suubritannia parlamendilt. Seoses Theresa May tihedale Suurbritannia parlamendi küastamisega ja pideva aruandmisega on jõutud tulemuseni, kus 29. märtsil 2017 tegi Suurbritannia ametliku teadande seoses kavatsusega Euroopa Liidust välja astuda.¹¹

Järgnevalt annan täpsema ülevaate Suurbritannia käikudest kuni teadaandeni:

1. 1963. aastal lükkas Charles de Gaulle tagasi Suubritannia liitumise *European Economic Communityga*, väljatoodud sündmust võib lugeda Suubritannia ja Euroopa Liidu vahelistes ebakõlade alguseks
2. Pärast aeganõudvaid läbirääkimisi 1973. aasta esimesel jaanuaril liitub Suubritannia *European Economic Communityga*
3. 1999. aastal otsustati Euro ühisvaluutana kasutusele võtmine, Suubritannia jätkab naelaga
4. 2006. aastal asutati Suubritannia sisene grupp nimega *Better Off Out*
5. 13. detsember 2007 allkirjastati Lissaboni leping ja sätestati Euroopa Liidu alusleping, kuhu samuti lisati juurde artikkel 50.
6. 2010. aasta maikuu valitakse Suubritannia parlamenti varasemast rohkem n-ö euro - skeptikuid.
7. 8. september 2011 allkirjastatakse petitsioon rohkem kui 100 000 inimese poolt nõudmaks rahvahääletust Euroopa Liidu liikmesriigiks jäämise poolt või vastu
8. 24. oktoober 2011 lükatakse Suurbritannia parlamendis tagasi ettepanek korraldada rahvahääletus Euroopa Liidus jätkamiseks 483 poolt- ja 111 vastuhäälega
9. 22. jaanuar 2013 toob tollane Suurbritannia peaminister David Cameron oma kõnes välja, et järgmisel valimistel konservatiivse partei võidu puhul, alustatakse uuesti läbirääkimisi Suubritannia võimaliku lahkumise kohta Euroopa Liidust
10. Pärast 8. mai 2015 valimisi on konservatiivne partei enamuses *House of Common*
11. Veebruaris 2016 kuulutakse ametlikult välja rahvahääletuse kuupäev, kus otsustakse Suubritannia tuleviku suhted Euroopa Liiduga

¹¹Dewan, A. Jones, B. Brexit begins: UK triggers Article 50 to begin EU divorce. CNN. 29 märts 2017. <http://edition.cnn.com/2017/03/29/europe/article-50-brexite-theresa-may-eu/> (27.04.2017)

12. 5. mai 2016 toimub üleriigiline rahvahääletus
13. 24. juuni 2016 avaldatakse rahvahääletuse tulemused, mis kinnitavad otsust lahkuda Euroopa Liidust. Pärast rahvahääletuse tulemuse avalikuks tulemist, teatas tollane peaminister David Cameron tagasi astumisest
14. 24. jaanuar 2017 otsustas Suubritannia ülemkohus, et lahkumisel Euroopa Liidust on tarvis lisaks rahvahääletusel otsustatule ka Suubritannia parlamendi kinnitavat otsust
15. 29. märts 2017 andis Suurbritannia peaminister Therese May ametliku teate seoses Euroopa Liidust lahkumisega ning kinnitas, et lahkumisel kasutatakse artikkel 50-t
16. 29. aprill 2017 toimus esimene tippkohtumine Euroopa Liidu liidrite vahel, kus Suurbritannia lahkumine arutluse alla võeti

Lisa 1 peatükis esitatud graafikult on näha olulisemad sündmused Euroopa Liidu ja Suubritannia ühises ajaloos.¹²

¹²Britain leaves and Cameron follows, Wionews, <http://www.wionews.com/world/britain-leaves-and-america-follows-1046> (05.03.2017)

Gröönimaa ja Gibraltar

Gröönimaast sai Euroopa Liidu liige 1973. aastal, kui Gröönimaa liitus osana Taani Kuningriigist. Enne liitumist 1972. aastal viidi Gröönimaal läbi referendum, mille tulemusel lükati tagasi Euroopa Liiduga liitumine, kuid kuna sel ajal ei olnud Gröönimaal õigust Taani otsustest üle astuda, siis liitus Euroopa Liiduga ka Gröönimaa.¹³

Gröönima valitsuse üheks esimeseks ülesandeks oli leida lahendus Euroopa Liidust lahkumiseks. Põhjuseid oli mitmeid, kõige tähtsam oli Gröönimaa jaoks kalastusvete üle kontrolli taastamine ning lisaks igasuguste välismõjutuste tõkestamine.

Järgmine rahvahääletus viidi läbi 1982. aastal, tol korral enamus Gröönimaa kodanikest otsustas lahkumise kasuks. Järgneva paari aasta jooksul 1982-1984 räägiti läbi Gröönimaa väljaastumise tingimused ning alates 01.02.1985 ei olnud Gröönimaa enam Euroopa Liidus. Võõrad paadid sõitsid ja kalastasid Gröönimaa vetes ühtse kalastuspoliitika alusel, nii et 53% gröönimaalastest otsustas, et on viimane aeg liidust lahkuda. Läbirääkimised võtsid aega kolm aastat ning Gröönimaa suurimaks eesmärgiks nendel läbirääkimistel oli välja rääkida võimalikult head tingimused kohalikele kalameestele. Pärast väljaastumist sõlmiti sellekohane kokkulepe – Gröönimaa kokkulepe, mis deklareeris riiki kui „erijuhtumit“.

„Erijuhtumi“ staatus tähendas, et sõlmiti kokkulepe, mis sätestas, et Euroopa Liit säilitas oma kalastusõiguse ning Gröönimaa oma endise finantspanuse nagu see oli enne liiduga liitumist. Kokkulepe andis Gröönimaale ka tariifivaba ligipääsu kalastusproduktidele Euroopa Liidus, nii kaua kuni kalastuslepingu tingimused on sobivad mõlemale osapoolle. Praeguseks seostatakse Gröönimaad Euroopa Liiduga läbi selle asetumise *Overseas Country and Territories Association Decision* lepingutesse.

Siinkohal tekib aga küsimus, et mida võiks Suurbritannial olla Gröönimaalt Euroopa Liidust lahkumise kohta õppida? Aastatel 1973 kuni 1985 kuulus Gröönimaa Euroopa Liitu Taani Kuningriigi osana. Hiljem liitus ta Euroopa Liiduga samal ajal kui Suurbritanniagi, kuid hääletas lahkumise poolt juba kümme aastat hiljem. Gröönimaa jaoks oli Euroopa Liidust lahkumine pikk ja töömahukas protsess, mis võttis aega kolm aastat, isegi kui oli vaja jõuda ühtsele arusaamale vaid ühes suuremas tööstusharu ja toote grupis – kalastamine ja kalad.

¹³The Greenland Treaty of 1985. Greenland Self Government.

<https://web.archive.org/web/20141006110731/http://eu.nanoq.gl/Emner/EuGI/The%20Greenland%20Treaty.aspx> (20.04.2017)

Teiselt oli suur küsimus selle üle, et mis saab Gröönimaa kodanikest ja kas nad jätkavad Euroopa Liidu kodanikena? Pärast läbirääkimiste õnnestumist on Gröönimaa ikka veel Taani osa, Gröönimaa kodanikud Euroopa Liidu kodanikud.¹⁴

Gröönimaa näitel võib väita, et läbirääkimised Suurbritannia ja Euroopa Liidu vahel tulevad kindalsti pikad ja pingelised, seda enam, et neile on läbirääkimisteks määratud ajalimiit, milleks on kaks aastat.¹⁵

Euroopa Liit panustab palju, et omada ligipääsu Gröönimaa valduses olevatesse vetesse. Tagasiulatuvalt on Gröönimaa saanud kriitikat just sellepärast, et Euroopa Liitu mitte kuulumine on peamiseks põhjuseks, miks Gröönimaa kalatööstuse tööstusharule ei leita piisavalt välisinvestoreid ning samuti puuduvad piisavad vahendid ja kontaktid laienemiseks ning arenemiseks. Lisaks ei ole võimalust Gröönimaal osa võtta aruteludest, mis puudutavad kalastusteemasid Euroopa Liidus, kuid Euroopa Liidu turule pääsemiseks kehtivad neile kõik samad reeglid, mis Euroopa Liidu liikmesriikidelegi.¹⁶

Gröönimaal on kodanikke, kes arvavad, et tuleks uuesti Euroopa Liiduga liituda, kuid suurem osa tundub olevat rahul ka väljaspool ühendust. Pigem käib arutelu selle üle, kas Taani Kuningriigist lahti murda või oleks sellise sammu näol tegemist majandusliku enesetapuga.

Gröönimaal on olnud kalastusalane koostöö leping Euroopa Liiduga alates liidust lahkumisest 1985. aastal. Lepingus on neli protokollit, mis määravad spetsiifilised tingimused protokollis nimetatud perioodis. Aastal 2003 otsustati keskperioodi hindamisel leping kaheks jagada:

- jätkatav kalastusalane koostööleping kommertstingimustel
- koostööleping

01.01.2007 viidi uus kommertslik kalastusalane koostöö leping ellu Euroopa Liit maksab 17,8 miljonit eurot aastas kalastusõiguste ja -kvootide eest Gröönimaa vetes. Põhiline eesmärk on tagada Euroopa Liidule kvoodid ning hoida ja edendada suhteid Gröönimaa ning Euroopa Liidu kalastajate vahel.

¹⁴Partnership Agreement. Greenland Self Government.
<https://web.archive.org/web/20141008020204/http://eu.nanoq.gl/Emner/EuGI/Partnership%20Agreement.aspx>
(20.04.2017)

¹⁵Friel, R. Providing a Constitutional Framework for Withdrawal from the EU. International and Comparative Law Quartetly, Vol. 425 (53), 2004.

¹⁶Fisheries Partnership Agreement between the European Community and the Government of Denmark and the Home Rule Government of Greenland, Council Regulation no 753/2007, 28 June 2007.

Protokoll sätestab kalastustingimused Euroopa Liidu kalalaevadele, finantspanuse, kalastuskategooriad ning nende haldamistingimused. Protokoll katab kuueaastase perioodi, täpsemalt aastad 2007 kuni 2012 ning hilisem protokoll on aastadel 2013 kuni 2018.¹⁷ Viimane võimaldab ka lähedasemat majanduslikku koostööd, luues võimaluse alustada ühiseid ettevõtteid, milles ühinevad mõlema osapoole kalastusega tegelevad ettevõtted. Gröönimaa on edukalt tõestanud, et Euroopa Liidust on võimalik lahkuda. Euroopa Liidust lahkumine on pikk protsess ning Gröönimaa näitel võib välja tuua, et Euroopa Liidust lahkumisel võib kannatada kõige rohkem kaubavahetuses ning Euroopa Liidu sisemisel resimisel.

Gibraltar

1713 aastast on Gibraltaril kogunud jõudu vastaseis Hispaania ja Suurbritannia vahel, kellele kuulub kehtiv poliitiline võim. Kohalikud on näinud ennast, osana Euroopa Liidust ning järjest rohkem on viimast tunnustatud teiste riikide poolt, aga teialt lõhestumine Euroopa Liidust ja segased suhted Suurbritanniaga muudavad olukorra keeruliseks. Vastavalt *Treaty of Utrecht* artikkel X-le¹⁸ on Suurbritannia loovutanud Gibraltaril asuvad linnad, kindluse, sadama ja erinevad Gibraltaril sõjalised kaitsesüsteemid Hispaaniale, kuid kõik ülejäänud kuulub vastavalt *Treaty of Utrecht* artikkel X¹⁹ järgi Suurbritanniale. Sellest tulenevalt väidab Hispaania, et neil on suveräänne õigus veeterritooriumile, mis jääb Gibraltaril ja maismaa vahele, sest see asub Hispaania territooriumil. Sellisel olukorras oleks Hispaaniale võimalus keelata läbipääs üle nende kontrolli all oleva veeterritooriumi Gibraltarile ning Suurbritannia kaotaks suure osa oma võimust poolsaarel. Vastukaaluks Hispaaniale on Suurbritannia pikalt omanud kontrolli Gibraltaril üle ja poolt Gibraltaril veeterritooriumil ning maismaal kuni Hispaania linnani La Linea.

Võimalik probleem tekib, kui Suurbritannia lahku Euroopa Liidust ning võetakse ette Suurbritannia võimu all olevad piirkonnad – kuhu kuuluvad näiteks Fääri saared ja Gibraltar, mis ei ole otseselt Suurbritanniaga geograafiliselt ühendatud, aga kuuluvad siiski Suurbritannia võimu alla. Hetkel on päevakohasem Gibraltar, sest ta asub Euroopa Liidu

¹⁷European Commission. The Common Fisheries Policy.

https://ec.europa.eu/fisheries/cfp/international/agreements/greenland_en (27.04.2017)

¹⁸Treaty of Utrecht. Article X, 1713 <https://archive.org/stream/acollectiontree00britgoog#page/n374/mode/2up>

¹⁹ Ibid

tsoonis ning nagu varasemalt välja toodud Hispaanial ja Suurbritannial on olnud pikemat aega eriarvamusi, kuidas Gibraltari jagamine välja peaks nägema. Üks võimalikest lahendustest oleks, kus Suurbritannia lahkub Euroopa Liidust ning Gibraltar lahkub koos temaga. Teisalt, mis, siis kui Gibraltari kodanikud otsustavad selle vastu ja ei soovi Euroopa Liidust lahkuda? Vastavalt Gibraltari konstitusioonile²⁰ ei tohi Suurbritannia vastu võtta otsuseid, mis lähevad vastuollu Gibraltari kodanike huvide, õiguse või heaoluga. Viimasel ajal on Suurbritannia Gibraltaril võimul olles teinud otsuseid pigem kohalike heaks ning tänu sellele ei ole võimuvahetuse võimalus kohalike seas üles toodud. Vastavalt Euroopa Liidu õigusele tuleb järgida Euroopa Liidu poolt sätestatud direktiive ja nõuandeid, millega Gibraltaril kohalikud ei pruugi alati nõustatuda nõuete kehtetajaks peaks olema kohalik võimul olija ehk Suurbritannia.²¹ Kuid kuna Suurbritannia pole seadnud oma primaarseks eesmärgiks täita koheselt kõiki Euroopa Liidu poolt kehtestatud direktiive ja nõudeid on jäänud Gibraltar võrdlemisi tahaplaanile.

Gröönimaa näitele toetudes, võib järeldada, et kõige mõistlikum oleks leida eraldi kokkulepe Gibraltari olukorra lahendamiseks. Gröönimaa kodanikud jäid siiski, Euroopa Liidu liikmeteks ning neile jäid kehtima eritingimused. Niimoodi oleks võimalik lahendada ka Gibraltari probleem. Palju sõltub Gibraltaril kodanikest endist ning nende tahtmistest ja vaadetest, kas nad soovivad Euroopa Liidus jätkada või mitte ning kui jah, siis mis tingimustel suudetakse kokku leppida. Kui peaks tekkima suurem vastaseis Euroopa Liidus suhtes, siis oleks samuti võimalik sõlmida eraldi kokkuleppe, mis teeks ka Gibraltarist, nagu Gröönimaastki tehti, Euroopa Liidu suhtes n-ö „erijuhtumi“.

²⁰The Constitution of Gibraltar. 14.12.2006

http://www.gibraltarlaws.gov.gi/constitution/Gibraltar_Constitution_Order_2006.pdf (28.04.2017)

²¹Groom, A.J.R. Gibraltar: A pebble in the EU's shoe. Mediterranean Politics. november 2007, lk 20-52.

Artikkel 50

Selleks, et Suurbritannia saaks Euroopa Liidust välja astuda on neil kasutada Euroopa Liidu asutamislepingu artikkel 50, mis sätestab²² :

1. Iga liikmesriik võib kooskõlas oma põhiseadusest tulenevate nõuetega otsustada liidust välja astumise.
2. Liikmesriik, kes otsustab välja astuda, teatab oma kavatsusest Euroopa Ülemkogule. Euroopa Ülemkogult saadud suuniste kohaselt räägib liit selle riigiga läbi ja sõlmib lepingu, milles sätestatakse riigi väljaastumise kord, võttes arvesse tema ja liidu tulevaste suhete raamistikku. Asjaomase lepingu üle peetakse läbirääkimisi Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 218 lõike 3 kohaselt. Selle sõlmib nõukogu, tehes otsuse kvalifitseeritud hääلteenamusega pärast Euroopa Parlamendilt nõusoleku saamist.
3. Aluslepingute kohaldamine asjaomase liikmesriigi suhtes lõpeb väljaastumislepingu jõustumise kuupäeval või lepingu puudumisel kahe aasta möödumisel lõikes 2 osutatud teatest, kui Euroopa Ülemkogu kokkuleppel asjaomase liikmesriigiga ei otsusta ühehäälselt seda tähtaega pikendada.
4. Lõigete 2 ja 3 kohaldamisel väljaastuvat liikmesriiki esindav Euroopa Ülemkogu ja nõukogu liige ei osale seda liikmesriiki puudutavatel Euroopa Ülemkogu või nõukogu aruteludel ja otsuste tegemisel. Kvalifitseeritud hääلteenamust määratletakse Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 238 lõike 3 punkti b kohaselt.
5. Kui liidust välja astunud riik avaldab soovi uuesti liitu astuda, menetletakse tema taotlust artiklis 49 osutatud korras.

Euroopa Liidu asutamislepingu artikkel 50 kontrollib suuresti Suurbritannia lahkumist Euroopa Liidust – varem välja vähe arutatud või vähe päevakohane, kuid hiljuti üsna populaarne artikkel seoses Suurbritannia lahkumisega Euroopa Liidust²³. Lissaboni lepingusse lisati artikkel 50 2009. aastal ning viimane artikkel annab aimu, kuidas oleks võimalik Euroopa Liidust välja astuda ning mis alustel pidada läbirääkimisi.

²²Euroopa Liidu toimimise leping, Euroopa Liidu Teataja C326, 26/10/2012. artikkel 50

²³Sionaidh, D-S. Brexit, Article 50 and the Contested British Constitution. Modern Law Review, Vol. 79,(6), 2016. lk 1019-1040.

Artikkel 50-s tuleb välja, et iga liikmesriik võib välja astuda Euroopa Liidust tuginedes oma konstiitsioonile ja lepingu tingimustele, sest Euroopa Liidu õigus ei keela liikmesriigil kuidagi õigust lahkumisele Euroopa Liidust.²⁴

Probleemid artikkel 50-ga

Vastvalt artikkel 50 paragrahv 3-le, lõpeb Euroopa Liidu õiguse kehtivus liikmesriigis, mis avaldas ametlikult soovis välja astuda. Juhul, kui ei suudeta kahe aasta jooksul kokkuleppele ning läbirääkimiste tulemuseni jõuda, siis kaks aastat pärast ametlikku teadaannet, muutub lahkuda soovivas liikmesriigis Euroopa Liidu õigus kehtetuks. Täpsemalt eeldab artikkel 50 läbirääkimisi liikmesriigi ja Euroopa Liidu vahel, kuigi liikmesriigil on õigus kasutada artikkel 50 ühepoolselt väljaastumiseks, on siiski tarvis mõlema poole nõusolekut ning väljaastumist ei ole võimalik kohaldada koheselt pärast ametliku teadaande tegemist liikmesriigi poolt²⁵. See tähendab, et kahe aasta jooksul peavad liikmesriik ja Euroopa Liit jõudma ühesele järeldusele või pärast kaht aastat peab liikmesriik läbi viima suurejoonelised muudatused siseriiklikus õigussüsteemis. Oluliselt lihtsam oleks, kui jõutaks kahe aasta jooksul kokkuleppele lahkumise tingimustuses.

Artikkel 50 ei anna otsest definitsiooni välja astuvale liikmesriigile ning sellega seoses tekib mitmeid küsimusi seoses läbirääkimiste ajaga, kui pole täpselt ära määratud, kui palju võib välja astuv liikmesriik Euroopa Liidu siseküsimustes kaasa rääkida. Ainukene täpsustus on toodud välja, et välja astuv liikmesriik ei või osa võtta oma lahkumist puudutavatest küsimustest rääkivatest aruteludest. Võimalik on olukord, kus välja astuv liikmesriik saab oluliselt mõjutada oma väljaastumise tingimusi seoses teiste riikide Euroopa Liidu liikmesriigiks valimisega või teiste tähtsate päevakohaste küsimustega – väljaastuv liikmesriik võib otsuseid edasi või isegi tagasi lükata.

Probleem tekib ka seoses välja astuva liikmesriigi hetkel kehtiva õiguse üle. Näitkes, kas on Euroopa Liidu kodanikel, kes elavad konkreetses väljaastuvas liikmesriigis, siiski õigus osaleda kohalikel valimistel? Artikkel 50 ei anna otsest vastust sellele küsimusele, aga suuresti on võimalik nendele küsimustele vastus leida läbirääkimiste käigus, mis peaks olema

²⁴Hofmeister, H. Should I Stay or Should I go? – A Critical Analysis of the Right to Withdraw from the EU. *European Law Journal*, 2010.

²⁵Friel, R. Providing a Constitutional Framework for Withdrawal from the EU. *International and Comparative Law Quarterly*, Vol. 425 (53), 2004.

väljaastuva liikmesriigi ja Euroopa Liidu eesmärk. Isegi, kui ei jõuta ühtsele kokkuleppele kahe aasta jooksul pärast Euroopa Nõukogu otsust, võib tekkida probleeme kõige lihtsamate igapäevaste küsimuste lahendamisel. Sellepärast on artikkel 50 kasutamisel väga oluline osapoolte omavaheline koostöö. Juhul, kui ei suudeta jõuda rahuldavate kokkulepeteni, on tulevikus oluliselt raskem ära määrata täpseid tingimusi, sest väljaastuv liikmesriigis ei kehti enam Euroopa Liidu õigus.²⁶

Artikkel 50-e puhul tuleb lisaks ära märkida, et puudub täpsustus, mis saab, kui väljaastuv liikmesriik lahkub Euroopa Liidust ning kuidas asendatakse saadud kahju. Väljaastuv liikmesriik tekitab suures joones kahju Euroopa Liidule üldiselt, kuid samas sisemiselt, kus endise liikmesriigi töötajad peaks välja vahetama Euroopa Liidu institutsioonides ja samuti muutma Euroopa Liidu perspektiivi vastavaks nagu endist liikmesriiki polekski olnud. Tuleb leida asendused teistest riikidest ning kui väljaastuv liikmesriik on mõjuvõimas, mis UK puhul on juhtunud, siis uute pädevate ametnike leidmine on keeruline. Kokkuvõtvalt peaks artikkel 50 andma ülevaate, mida teha või kuidas täita need lüngad, mis väljaastuva liikmesriigiga tekivad. Võib väita, et artikkel 50-e järgimine Euroopa Liidust väljaastumiseks võib tekitada probleeme, sest artikkel 50 ei ole piisavalt konkreetne ja lõplik ning tekitab palju segadust.

Tähtis on ära märkida, et artikkel 50 kasutamiseks on osapooltel kindla üksmeelsuseni jõudmiseks aega kaks aastat, kui osapooled ei ole teisti kokku leppinud. Vastavalt artikkel 50-s väljatoodud ajale on Suurbritannial strateegiliselt mitmeid erinevaid võimalusi:

- Viivitada ajaga, et välja mõelda täpne ja kõige kasulik strateegia Euroopa Liidust välja astumiseks. Kahe aastane läbirääkimiste periood algab pärast Suurbritannia formaalselt teadannet Euroopa Liidule ehk Suurbritannia võib kasutada artikkel 50 nendele sobival ajal. Euroopa Liit on tungivalt soovitanud Suurbritannial võimalikult kiiresti tegutseda.
- Teine võimalus on kasutada artikkel 50-t kohe ning alustada läbirääkimisi Euroopa Liiduga. Sellisel juhul kaotaks Suurbritannia oma ajalise eelise.

Mõlemal juhul tuleb arvestada, et vastavalt Suurbritannia ülemkohtu otsusele tuleb saada luba Suurbritannia parlamendilt ning pärast seda on võimalik alles võtta kasutusele artikkel 50. Kui Suurbritannia parlament lükkab Euroopa Liidust välja astumise tagasi, siis sellisel juhul ei

²⁶ Ungerer, W. Der Austritt Grönlands aus der Europäischen Gemeinschaft. Europaarchiv 345 ,Vol (39) 1984

saaks Suurbritannia ülemkohtu otsuse põhjal Lissaboni lepingut artikkel 50 kasutada²⁷.

Põhjus, miks on vaja Suurbritannia parlamendi otsust, seisneb selles, et kodanike rahvahääletusel ei ole formaalselt alust anda Suurbritannia peaministrile volitust kasutada artikkel 50 Euroopa Liidust välja astumiseks. See oleks kardinaalselt Suurbritannia õigussüsteemi vastuolus ning looks segase pretsedeni, kus täidesaatval võimul on nii suur roll otsustada pikaajaliste tagajärgede üle.

Koostöö Suurbritannia peaministri ja valitsuse vahel võib viia olukorda, kus kasutatakse nende määratud täidesaatvat võimu, et mõjutada Suurbritannia parlamendi otsuseid.²⁸ Valitsus on seda tugevam ja mõjuvõimsam, mida rohkem on valitsues võimul ühe poliitilise poole esindajad. Suurbritannia peaministri pädevuses on valitsuse juhtimine, teiste ministrite määramine ja palju muid tegevusi. Peaminister määrab ametisse valitsuse ministrid või vajadusel annab ametikõrgendust, kuigi täidesaatva võimu reeglid on paika pandud, annab kaudne ülemvõim peaministrile, siis võimaluse ära kasutada oma mõjuvõimu teiste ministride üle.²⁹

Selleks, et anda adekvaatne ülevaade, mis strateegia abil ja kuidas Suurbritannia hakkab oma jõude kasutama tuleb vaadata Suurbritannia ülemkohtu 24. jaanuar 2017 toimunud otsust, kus nad lükkasid tagasi Suurbritannia rahvahääletuse seoses Euroopa Liidust väljaastumisega.³⁰

Kohtuotsusest tuleb välja, et 2016. aastal toimunud referendum ei oma õiguslikku tähendust, sest Suurbritannias on esmane siseriiklik õigus ning Euroopa Liidu õigus üks osa siseriiklikust õigusest. Rahval ei ole pädevust otsustada suure siseriikliku õiguse muutuse üle.

Suurbritannia Ülemkohus viitas otsusele ning tõi välja, et Suurbritannial ei ole võimalik Euroopa Liidust lahkuda, sest lahkumisel muutub oluliselt siseriiklik seadusandlus ning selle muutmiseks on tarvis Suurbritannia parlamendi nõusolekut. Antud õigusnorm on sätestatud *European Communities Act 1972* lõigus 2³¹, kus antud paragrahv annab ülevaate dünaamilisest protsessist, läbi mille Euroopa Liidu õigus saab osaks Suurbritannia õigusest. Seni kuni *European Communities Act* on kehtiv, Euroopa Liidul on õigus mõjutada

²⁷ Outcome of the referendum in the United Kingdom. European Parliament resolution of 28 June 2016 on the decision to leave the EU resulting from the UK referendum (2016/2800 (RSP) , <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+TA+P8-TA-2016-0294+0+DOC+XML+V0//EN> (20.04.2017)

²⁸ Heffernan, R. Exploring (and Explaining) the British Prime Minister. Political Studies Association. Vol. 7, (4), 2005.

²⁹ Hurd, D. Memoirs. Great Britain, Little Brown, 2003

³⁰ UK Supreme Court, EWHC 2768 and NIQB85, *R v Secretary of State for Exiting the European Union*

³¹ European Union. Treaty on the Functioning of the European Union. Article 218 (3), *European Communities Act 1972*, 1972c. 68.

Suurbritannia siseriiklikku õigust. Euroopa Liidul on pädevus muuta siseriiklikku seadusandlust juhul, kui parlament ei otsusta teistmoodi.

Ülemkohtu kohtuotsuses märgitakse ära, et juhul, kui Suurbritannia lahkub Euroopa Liidust, muutub nende siseriiklik õigus ning samuti suurriigile suunatud Euroopa Liidust tulenevad hüvede osutamine lõpetatakse. Parlament vaidles vastu, et 1972 vastu võetud akt ei anna pädevust Suurbritannia ministritele, võtta vastu otsust, Euroopa Liidust välja astuda. Täpsemalt 1972. akti paragrahv kaks ei omista võimu enne, kui pole formaalselt väljaastumisest teada antud – seal on oluline vahe, sest välja astudes muutuks fundamentaalselt Suurbritannia konstitutsioon. Seoses nii suure mõjuga Suurbritannia konstitutsioonile, on vajalik ka parlamendi otsus. Euroopa Liidust väljaastumisega kaasneks Suurbritannia kodanike mõned õiguste tühistamised on tarvilik parlamendi otsus Euroopa Liidust lahkumiseks. Lisaks täpsustas ülemkohus, et *European Communities Act 1972* paragrahv kahe põhjal ei ole Suurbritannia ministritel pädevust otsutada Euroopa Liidu seadust puudutavate küsimuste üle. Kõigele lisaks ei ole Suurbritannia ministrid vastutavad enda tegude eest konstitutsiooniliselt ning kui neil ei ole selle otsuse tegemiseks pädevust, siis on tegemist õigustühise otsusega. Viimaseks märgib ülemkohus, et lahkumine Euroopa Liidust annab võimaluse Suurbritannial lõpetada nende kohustuste täitmine, mis on määratud Euroopa Liidu poolt kõikidele liikmesriikidele.

Artikkel 50-e idee on määrata ära protsess, mille põhjal peaks Euroopa Liidust lahkumine toimuma, mitte täpsustada, missugused hakkavad olema kaubavahetuse kokkulepped ning tulevased suhted Euroopa Liiduga. Pärast ametlikku teadaannet, et Suurbritannia plaanid Euroopa Liidust välja astuda just seda artiklit kasutades artikkel 50 teadaandmist 29.03.2017³¹ hakkab Suurbritannia esmalt töötama selle nimel, et viimase 40 aasta jooksul kasutatud Euroopa Liidu õigus saaks muudetud siseriiklikuks õiguseks – *The Great Repeal Bill*³³ Selle eesmärgiks omakorda on lõpetada Suurbritannias Euroopa Liidu õiguse kehtimine. Selline tegevus peaks välistama olukorra, mis võiks juhtuda kahe aasta pärast, kus Euroopa Liidu õigus on tühine ja Suurbritannia õigusest on suur osa kadunud või õigustühine. *The Great Repeal Bill* peaks ümber lükkama *European Communities Act 1972*³⁴, mis on koos Euroopa Liidu õigusega olnud Suurbritannia siseriiklikuks seadusandluseks. Teadaande peamine

³² Asthana, A. Boffey, D. Elgot, J. UK to trigger article 50 on 29 March, but faces delay on start of talks. The Guardian. 20 märts 2017.

³³ „Great Repeal Bill“ should not be used to avoid parliamentary scrutiny. Parliament <https://www.parliament.uk/business/committees/committees-a-z/lords-select/constitution-committee/news-parliament-2015/great-repeal-bill-published/> (29.04.2017)

³⁴ European Union. Treaty on the Functioning of the European Union. Article 218 (3), European Communities Act 1972, 1972c. 68.

eesmärk on muuta viimase 40 aasta jagu Euroopa Liidu õigust otse uueks Suurbritannia õiguseks, et ei tekiks liiga drastilisi muudatusi. Peamiseks põhjuseks, miks sellega nii varaja alustati, täpsemalt 30. märts 2017 seisneb selles, et kui Suurbritannia on Euroopa Liidust lahkunud hilisemalt 29. märts 2019, lõpetab kehtimise Euroopa Liidu õigus Suurbritannias ja lõpetavad töö paljud Euroopa Liidu instituudid.

Põhjuseid, miks *The Great Repeal Bill* on välja toodud seisneb vastuoluliselt selles, et Suurbritannia valitsusel on voli muuta vanu seaduseid, mis on juba Suurbritannia parlamendi poolt hääletatud ja seda ilma viimase uue nõusolekuta. Suurbritannia valitsuse tegevuse eesmärk seisneb *Brexit*i võimalikult sujuvaks muutmises. *The Great Repeal Bill* tuleb võtta vastu oluliselt enne lõplikult Euroopa Liidust välja astumist.³⁵

Läbirääkimistel on oodata järgmiseid sündmuseid:

1. 29. märts 2017 andis Suurbritannia ametliku teate, et soovib Euroopa Liidust välja astuda
2. koheselt peale ametliku väljaastumist töötatakse *The Great Repeal Bill* kallal, et Suurbritannia Euroopa Liidus õigusest lahtütlemine oleks võimalikult sujuv ja lihtne
3. suve perioodil on oodata läbirääkimiste tihenemist seoses kahe aastase tähtajaga
4. mai 2018 on kohalikud Suurbritannia valituse valimised
5. hilisemalt oktoober 2018 on pannud Euroopa Liitu pealäbirääkija Michel Barnier tähtajaks, millal peaksid läbirääkimised läbi olema
6. 29 märts 2019 saab täis kaks aasta peale Suurbritannia ametlikku teadeannet seoses Lissaboni lepingu artikkel 50-e kasutamisega, peale mida isegi, kui ei jõuta läbirääkimistel ühele meelele, siis Suurbritannia ei ole enam Euroopa Liidus

³⁵„Great Repeal Bill“ should not be used to avoid parliamentary scrutiny. Parliament <https://www.parliament.uk/business/committees/committees-a-z/lords-select/constitution-committee/news-parliament-2015/great-repeal-bill-published/> (29.04.2017)

Vastavad suhted määravad ära osapooltevahelised läbirääkimised, mis võivad lõppeda vähemalt seitsme erineva võimaliku resultaadiga:³⁶

1. Kohandatud eriline kokkulepe Suurbritanniale, kus Euroopa Liit nõustub Suurbritanniaga sel teemal, et riik saab ise valida, milliste Euroopa Liidu poolt sätestatud kohustustega ta plaanib jätkata. Sellisel juhul jätkaks Suurbritannia välja rohkem maksvad osad Euroopa Liidust, jättes alles vajalikud osad näiteks *single market*.
2. *European Economic Area* mudel tähendaks, et Suurbritannia ja Euroopa Liidu tuleviku suhe näeks välja nagu tänapäeva Norra ja Euroopa Liidu suhe. Euroopa Liidu jaoks tähendaks see, et Suurbritannial on õigus *single market*ile, tööjõu vabale liikumisele, kuid samuti peab riik panustama Euroopa Liidu eelarvesse, kohandama Euroopa Liidu õigust ning loobuda liikmestaatusest poliitilistes organisatsioonides CAP või CFP-s. Sellega kaasneks Suurbritanniale limiteeritud sõnaõigus Euroopa Liidu otsuste tegemisel.
3. Teine *European Economic Area* mudeli järgi on võimalik kohaldada nn „möödub kokkulepe“, kus Euroopa Liit ja Suurbritannia lepivad kokkulepete ajaks kehtiva lepingu, mis kehtib kuni Suurbritannia lõpliku välja astumiseni. See on vajalik selles, et pooltel oleks mingisugune kokkulepe juba enne suuremate läbirääkimiste käigus olemas.
4. Suurbritannia ja Euroopa Liidu omavaheline kokkulepe, kus Suurbritannia liitub uuesti Euroopa liidu tasuta kaubanduskokkuleppega. Hetkel on Euroopa Liidu ja *EFTA* leping aegunud.
5. Üheks võimaluseks on sarnane Šveitsile, kus läbi aastate tehtud kahepoolsed kokkulepped.³⁷ Sellisel juhul peaks olema lepingutes kindlasti sätestatud vaba kaupade liikumine, kui mitte otseselt vaba teenuste liikumine.
6. Suurbritannia oleks seotud Euroopa Liiduga nagu Türgi, mis tähendab seda, et Suurbritannia aksepteerib Euroopa Liidu poolt määratud väliseid tariife ning neil

³⁶Piris, J-C. IF the UK votes to leave: The seven alternatives to EU membership. Centre for European Reform, 12 jaanuar 2016. <https://www.cer.org.uk/publications/archive/policy-brief/2016/if-uk-votes-leave-seven-alternatives-eu-membership> (05.03.2017)

³⁷Wolf, L. Switzerland and the EU: the puzzling effects of Europeanisation without insitutionalisation, Vol. 19 ,(2), juuni 2013. lk 190-202.

puudub sõnaõigus tariifide suuruste üle. Suurbritannial oleks ligipääs Euroopa Liidu ühisele turule, kui nad nõustuksid Euroopa Liidu poolt nõutavate reeglitega.³⁸

7. Viimaseks on võimalus, kus Euroopa Liit ja Suurbritannia jõuvad kokkuleppele vabas kaubavahetuses, millega kaasneksid ka madalamad tariifid WTO järgi, aga seda ainult toodetele ja see ei laieneks teenuste pakkumisele. Suurbritannia kasutab kaupade puudu jäämisel teiste Euroopa Liidu liikmesriikidega kaupasad.³⁹ Antud kokkuleppe puhul ei oleks probleemee FTA-ga või väljaviimist Suurbritannia kaupasad Euroopa Liidu liikmesriikidesse ja vastupidi. Probleeme võib tekkida teistel riikidel vastuvõtmisega, sest nemad võivad nõuda samu tingimusi, mis Euroopa Liit on neile kehtestanud vabakaubandusega ja lisaks võivad nad nõuda makseid Euroopa Liidu eelarvesse ja vaba tööjõudu.

Kõigele lisaks on võimalik, et Euroopa Liit ja Suurbritannia ei suuda kokku leppida kahe aasta jooksul, mis tähendab, et kogu vabakaubandus reguleeritakse WTO reeglite järgi. Seda peetakse kõige halvemaks variandiks Suurbritannia jaoks ning Euroopa Liiduga kaupa vahetades lisanduks veel eraldi tariif.⁴⁰

Alternatiiv artikkel 50-le?

Suurbritannia lahkumine Euroopa Liidust artikkel 50-e abil ei ole ainuvõimalik lahendus. John Redwood mainis ära⁴¹, et võimalik oleks artikkel 50 täiesti ignoreerida ning seda toetudes *European Communities Act 1972*, mis oleks võimalik ühepoolset tagasi lükata ja tagantjärele tühiseks tunnistada. *European Communities Act 1972*⁴² on Suurbritannia parlamendi akt millega võeti 17.10.1972 Suurbritannia vastu *European Communities* liikmeks. Vastavalt Viini 1969 kehtestatud konvetsiooni artikkel 27-le⁴³ ei ole liikmesriigil õigus jätta rahvusvahelise lepingu õiguseid viitades oma riigisisesele õigusele. Lisaks viitab Viini

³⁸ Minford, P. Mahambare, V. Nowell, E. Should Britain leave the EU?: An economic analysis of a troubled relationship. Cheltenham, Edward Elgar Publishing 2005.

³⁹ Ottavioano, G. Pessoa, J.P. Sampson, T. Reenen, J.V. Vaitlingam, R. Brexit or Fixit? The trade and welfare effects of leaving the European union. CEP policy analysis 2014. <http://cep.lse.ac.uk/pubs/download/pa016.pdf> (05.03.2017)

⁴⁰ Slater, A. Will Brexit speed a seismic shift in UK trade patterns? Economic Outlook, Vol. 40, (4), oktoober 2016. lk 1-86.

⁴¹ Barker, A. EU's Article 50 could become first Brexit stand-off. Financial Times, 24 juuni 2016, <https://www.ft.com/content/7badcbe2-3a0b-11e6-9a05-82a9b15a8ee7> (04.03.2017)

⁴² European Union. Treaty on the Functioning of the European Union. Article 218 (3), European Communities Act 1972, 1972c. 68.

⁴³ Rahvusvaheliste lepingute õiguse Viini konvetsioon RT II 2007, 15.

konventsiooni avaldatud kommentaarides põhimõttele *Pacta sunt servanda*⁴⁴, mis tähendab, et liidud on mõlema poole jaoks siduvad ning neid täidetakse heas usus. Viimasena toodud näites, kus Suubritannia ignoreeriks rahvusvahelist õigus, läheks käitumine oluliselt vastuollu hea usu tavaga, mis on üks rahvusvaheliste lepingute põhiprintsiipe.

Varasemalt reguleeris Euroopa Liidust väljaastumist ainult tänu Rahvusvahelista lepingute õiguse Viini konventsiooni artikkel 56, mis sätestab:⁴⁵

Artikkel 56

Lepingu lõpetamist, denonsseerimist või sellest taganemist käsitlevate säteteta lepingu denonsseerimine või sellest taganemine

1. Lepingut, mis ei sisalda sätteid selle lõpetamise kohta ja milles ei ole ette nähtud denonsseerimist ega lepingust taganemist, ei või denonsseerida ega sellest taganeda, välja arvatud juhul, kui:

a) on kindlaks tehtud, et osalisriigid kavatsesid lubada denonsseerimise või taganemise võimalust või

b) lepingu olemusest tuleneb denonsseerimise või taganemise õigus.

2. Osalisriik teatab vähemalt kaksteist kuud ette oma kavatsusest leping lõike 1 kohaselt denonsseerida või sellest taganeda.

Viini konventsiooni lepingu kommentaarides toodi välja, et ühepoolset on võimalik kokkulepe ja/või leping ära lõpetada, kui väljaastuval poolel on selleks reaalne põhjus ja tähtaeg, mis vastavalt Viini konventsiooni artikkel 56 paragrahv 2-le on 12 kuud.

Kommentaarides märkitakse samuti ära, et väga palju oleneb konkreetsest kokkuleppest ja osapooldest – see tähendab, et võimalik on selline versioon, kus lepingus ei ole sätestatud liidust lahkumist ja eeldatakse, et vastav liit on liikmetele kohustuslik, kas asukoha pärast, ideoloogia tõttu või mõnel muul põhjusel. Kommentaarides tuuakse viimane väide, et kokkulepped ei ole siiski ajaliselt lõpetamatud ning igast kokkuleppest peab olema väljapääs mõistliku aja piires.

⁴⁴United Nations. Draft Articles on the Law of treaties with commentaries. Reports of the Commission to the General Assembly, 1966. http://legal.un.org/ilc/texts/instruments/english/commentaries/1_1_1966.pdf (28.04.2017)

⁴⁵ Rahvusvaheliste lepingute õiguse Viini konventsioon RT II 2007, 15.

Sarnane lahendus eelmisele oleks Suurbritannia seadusandluse muutmine⁴⁶, mille puhul antaks Euroopa Liidule teada soovist välja astuda, samuti piirataks Euroopa Liidu kohtu pädevust ning Euroopa Liidu õigust, näiteks takistataks immigratsiooniseaduse muutmist. Viimane näide läheks vastuollu rahvusvahelise õigusega, sest rahvusvahelise õiguse normi kohaselt prevalveerib see siseriikliku õiguse ees⁴⁷. Alates 1875. aastast on olemas rahvusvahelise arbitraažikohtu otsus⁴⁸, kus viidatakse, et isegi liikmesriigi põhiseadusele tuginedes, ei vabasta see liikmesriiki rahvusvahelistest vastutusest. Antud arbitraažikohtu otsuses oli määrav rahvusvahelise õiguse absoluutne ülimlikkus, mis on samamoodi sisse toodu varasemalt viidatud Viini konventsiooni artikkel 27-sse. Vaatamata välja toodud rahvusvahelise õiguse absoluutlikusele õigusele oleks Suurbritannia parlamendil võimalus võtta Euroopa Liidust väljaastumise protsessis kontroll enda kätte, ning alustada väljaastumist Suurbritannia seadusandluse põhjal.⁴⁹ Viimane võimalus läheb vastuollu Euroopa Liidu ja rahvusvahelise õigusega ning selle läbiviimiseks on vaja suveräänselt tugevat parlamenti. See muudaks suhted kolmandate riikidega keeruliseks, sest sellisel juhul tuleb kõikide riikidega suhted reguleerida eraldi. See annaks Suurbritanniale võimaluse ühepoolselt ignoreerida Euroopa Liidu poolt kehtestatud seadusandlust.

Kolmas võimalus oleks kasutada Euroopa Liidu aluslepingu artikkel 7-t. Igal juhul läheb formaalne lahkumine Euroopa Liidust, isegi kasutades artikkel 50-t, vastuollu Euroopa Liidu ja rahvusvahelise õigusega. Lisaks, kohaliku seadusanduse asetamine ettepoole Euroopa Liidu õiguses, oleks suur tagasilöökk Euroopa Liidu õigusele. Artikkel 7 sätestab⁵⁰:

1. Nõukogu võib ühe kolmandiku liikmesriikide, Euroopa Parlamendi või Euroopa Komisjoni põhjendatud ettepaneku alusel ja pärast Euroopa Parlamendilt nõusoleku saamist oma liikmete neljaviiendikulise häälteenamusega järeldada ilmset ohtu, et mõni liikmesriik rikub oluliselt artiklis 2 osutatud väärtusi. Enne sellise järelduse tegemist kuulab nõukogu kõnealuse liikmesriigi ära ja võib sama korra kohaselt otsustades anda talle soovitusi. Nõukogu kontrollib korrapäraselt, kas sellise järelduse tegemisel aluseks olnud põhjused kehtivad endiselt.

⁴⁶ Sionaidh, D-S. Brexit, Article 50 and the Contested British Constitution. *Modern Law Review*, Vol. 79,(6), 2016. lk 1019-1040.

⁴⁷ Pikamäe, P. Rahvusvaheliste lepingute rakendamiseset Eesti Õigussüsteemis. *Juridica*, Vol. 8, 1995. lk. 343-344.

⁴⁸ Dinh, N.Q. *Montijo*. *Columbia v USA*. *Droit international public*. L.G.D.J. 1994

⁴⁹ Sionaidh, D-S. Brexit, Article 50 and the Contested British Constitution. *Modern Law Review*, Vol. 79,(6), 2016. lk 1019-1040.

⁵⁰ Euroopa Liidu toimimise leping, Euroopa Liidu Teataja C326, 26/10/2012. artikkel 50

2. Euroopa Ülemkogu võib ühe kolmandiku liikmesriikide või Euroopa Komisjoni ettepaneku põhjal ning pärast Euroopa Parlamendilt nõusoleku saamist ühehäälselt teha järelduse, et mõni liikmesriik rikub oluliselt ja jätkuvalt artiklis 2 osutatud väärtusi, olles enne seda kutsunud asjaomast liikmesriiki üles esitama oma seisukohta.
3. Kui rikkumine on lõike 2 alusel kindlaks tehtud, võib nõukogu kvalifitseeritud häälteenamusega teha otsuse peatada teatavad õigused, mis tulenevad aluslepingute kohaldamisest kõnealuse liikmesriigi suhtes, sealhulgas peatada selle liikmesriigi valitsuse esindaja hääleõiguse nõukogus. Seda tehes võtab nõukogu arvesse sellise peatamise võimalikke tagajärgi füüsiliste ja juriidiliste isikute õigustele ja kohustustele.
4. Kõnealuse liikmesriigi aluslepingute järgsed kohustused on sellele riigile jätkuvalt siduvad.
5. Nõukogu võib kvalifitseeritud häälteenamusega teha hiljem otsuse lõike 3 alusel võetud meetmeid muuta või need kehtetuks tunnistada, kui nende kehtestamise tinginud olukord muutub.
6. Käesoleva artikli kohaldamisel Euroopa Parlamendis, Euroopa Ülemkogus ja nõukogus kasutatav hääletamise kord määratakse kindlaks Euroopa Liidu toimimise lepingu artiklis 354.

Euroopa Liidust on võimalik liikmesriik välja hääletada vastu nende tahtmist, kui ta eksib rängalt Euroopa Liidu põhiväärtuste vastu, mis on välja toodud Euroopa Liidu aluslepingu artikkel 2⁵¹, Artikkel 7-t ei ole varasemalt praktikas kasutatud ning selle protseduurid on üllatavalt keerulised ja aeganõudvad. Kui Suurbritannial on kindel soov Euroopa Liidust välja astuda, siis on neil selleks erinevaid võimalusi. Artikkel 7 kasutamine tähendab Suurbritannia jaoks tahtlikku põhiõiguste rikkumisi, millest tulenevalt võib Euroopa komisjon võtta kasutusele kõrvalmeetmed ja määrata märkimisväärseid trahve. Näiteks tehti 2014. aastal Itaaliale ettekirjutus seoses loomade testimisega, et tinigmusel, kui naid ei suuda Euroopa Liidu poolt direktiiv 2010/63/EU ettekirjutusi järgida, siis kaevatakse Itaalia Euroopa Liidu kohtusse ning tahetakse määrata trahv, mille suurus oleks 150 787 € päevas⁵², kuni ettekirjutuste läbiviimiseni.

⁵¹ Euroopa Liidu toimimise leping, Euroopa Liidu Teataja C326, 26/10/2012. artikkel 2

⁵² Environment: European Commission asks Court to impose financial penalties on Italy, European Commission Press Release, http://europa.eu/rapid/press-release_IP-14-46_en.htm (05.03.2017)

Igasugune rahvusvahelise seadusandluse meelega rikkumine oleks seadusevastane ning võib rikkuda suurel määral Suurbritannia reputatsiooni., sest kõikide lepingutega kaasnevad lepingutingimused ja võimalus välja astuda. Juhul, kui Suurbritannia hakkaks rahvusvahelisi lepinguid olenemata sanktsioonidest rikkuma, siis kas tooks see Suurbritanniale edu ja kuidas mõjutab tegevus rahvusvaheliste organisatsioonide tulevikku? Sellisel juhul võiksid teised riigid samuti rahvusvahelisi lepingud rikkuda ning kaoks rahvusvaheliste organisatsioonide mõte. Lisaks oleks võimalus Suurbritannial ignoreerida lepingutega kaasnevaid sanktsioone, mis viib olukorrani, kus võib tekkida ohuolukord kõikide rahvusvaheliste organisatsioonide jaoks, sest nende toimimiseks sõlmitud kokkuleppeid saaks rikkuda ilma tõsiseid tagajärgi oodates.⁵³

⁵³ Sionaidh, D-S. Brexit, Article 50 and the Contested British Constitution. *Modern Law Review*, Vol. 79,(6), 2016. lk 1019-1040.

Euroopa Liidust välja astumise protsess

Euroopa Liidust väljaastumise protsessi võib jagada üheksaks läbirääkimiseks⁵⁴ :

1. Suurbritannia sisepoliitika läbirääkimised
2. Suurbritannia valitsuse läbirääkimised
3. Suurbritannia ja mitte Euroopa Liitu kuuluvate riigitega läbirääkimised
4. Suurbritannia ja Euroopa Liidu läbirääkimised
5. Euroopa Liidu sisene läbirääkimised
6. Euroopa Liidu sisene reform
7. Eurotsooni mitte Euroopa Liidu liikmetega läbirääkimised
8. Euroopa Liit ja üleäänud maailma läbirääkimised
9. Jätkusuutliku Euroopa Liidu majanduse läbirääkimised

Suurbritannia ja Ameerika Ühendriikidega on juba alustanud läbirääkimisi seoses võimaliku koostööga.⁵⁵ Osad ülal välja toodud läbirääkimised on juba lõpule jõudnud, kuid seletan lühidalt, kuidas ja mis on iga etapi tagamaad,.

Esmalt, Suurbritannia sisepoliitika, kus eelmise peaministri David Cameroni asemele oli vaja samaväärset uut peaministrit, kellel oleks teadmisi, jõudu ja tahtmist Brexit Suurbritannia kodanike huvides läbi viia. Suurbritannia kuninganna ei saa aktsepteerida peaministri lahkumisavaldust enne, kui ta soovib uut ja sobivat kandidaati peaministri ametisse. Ennustati George Osbourne'i, aga lõpuks osutus valituks Theresa May⁵⁶.

⁵⁴ Oliver, T. Brexit: What Happens Next? LSE IDEAS strategic update, june 2016.

<https://medium.com/@lseideas/brexit-what-happens-next-74393bb1f9c3> (04.03.2017)

⁵⁵ Smith, M. Theresa May meets Donald Trump: 7 things we learned from their first joint press conference. Mirror news, 27 jaanuar 2017. <http://www.mirror.co.uk/news/world-news/theresa-meets-donald-trump-7-9707699> (04.03.2017)

⁵⁶ McKenzie, S. McLaughlin, E.C. Theresa May become new British Prime Minister. CNN, 14 juuli 2016. <http://edition.cnn.com/2016/07/13/europe/theresa-may-david-cameron-british-prime-minister/> (05.03.2017)

Teiseks algavad läbirääkimised Suubritannia valitsuse tasandil, kus pannakse paika erinevad valikuvõimalused. Enne rahvahääletust ei olnud Suubritannia valitsusel veel otsest plaani, mis saab kui rahvahääletuse tulemusel peaks Suubritannia Euroopa Liidust lahkuma.

Tänaseks päevaks on jõutud nii kaugele, et Suurbritannia ülemkohtu otsuse tõttu on samuti vajalik Suurbritannia parlamendi otsus, et Suurbritannia Euroopa Liidust ka tegelikult lahkuda saaks. Kui Suubritannia parlamendi otsus on positiivne, siis suundudakse edasi juba läbirääkimisteni Euroopa Liidu ja Suurbritannia vahel, kus ajaliselt on eelis Suurbritannial, sest kaheaastane läbirääkimiste aeg hakkab tiksuma sel hetkel, kui Suubritannia esitab ametliku teadaande Euroopa Liidule³⁶. Hiljuti 29. märts 2017 teatas Suurbritannia peaminister Theresa May, et nad alustavad Euroopa Liidust väljaastumist ning kasutavad selleks artikkel 50-d.⁵⁷

Kolmandaks alustatakse läbirääkimistega Suurbritannia ja mitte Euroopa Liidus olevate riikidega. Selleni on juba osaliselt tänaseks jõutud. Hiljuti sai Suubritannia peaminister Theresa May kokku USA presidendi Donald Trumpiga, nad arutasid mitmeid erinevaid võimalusi koostööks tulevikus⁵⁸. Lisaks tuleb mõelda, mis saab Suurbritannia suhetest teiste rahvusvaheliste organisatsioonidega nagu näiteks NATO. Paljudi sõltub, mis tingimustel ja kuidas Suurbritannia Euroopa Liidust lahkub, sest ilmselt peab riik sõlmima uued kokkulepped teiste rahvusvaheliste organisatsioonidega. Miinuseks Suurbritanniale võib samuti lisada, et Suurbritannia ei ole suuri läbirääkimisi pidanud alates Euroopa Liiduga liitumisest ning see seab nad oluliselt halvemasse olukorda.

Neljandaks võimaluseks võib pidada Suurbritannia ja Euroopa Liidu omavahelisi läbirääkimisi. Euroopa Liit ja Suurbritannia jõuavad kokkuleppele lahkumise tingimuste üle ning reguleerivad tuleviku suhted, kuid kõige haavatavam on Suurbritannia jaoks rahvusvaheline kaubavahetus. Euroopa Liidul on varasemalt kogemust pakkuda erinevaid lahendusi erinevatele riikidele seoses kaubandusliiduga – sinna kuulub 28 riiki ning tänu sellele võib Euroopa Liit anda väikese ajavaru, et mõlemad pooled jõuaksid kokkuleppele. Euroopa Liidu vaatevinklist on Suurbritannia jaoks ainult üks lahkumiseks sobilik viis ja see on Euroopa Liidu aluslepingu artikkel 50-e kasutamine⁵⁹. Artikkel 50 annab parimad

⁵⁷ Asthana, A. Boffey, D. Elgot, J. UK to trigger article 50 on 29 March, but faces delay on start of talks. Theguardian. 20 märts 2017. <https://www.theguardian.com/politics/2017/mar/20/theresa-may-to-trigger-article-50-on-29-march> (17.04.2017)

⁵⁸ Smith, M. Theresa May meets Donald Trump: 7 things we learned from their first joint press conference. Mirror news, 27 jaanuar 2017. <http://www.mirror.co.uk/news/world-news/theresa-meets-donald-trump-7-9707699> (04.03.2017)

⁵⁹ Euroopa Liidu toimimise leping, Euroopa Liidu Teataja C326, 26/10/2012. artikkel 50

võimalused Euroopa Liidule, sest seab kogu lahkumisprotsessile ajalimiidi – kaks aastat⁶⁰ ning samuti on vajalik ülejäänud 27 Euroopa Liidu liikmesriigi, Euroopa Liidu parlamendi ja avalik nõusolek.

Kui Suurbritannia ja Euroopa Liit ei jõua kahe aasta jooksul kokkuleppele, kaotab Suurbritannia, tulevikus peavad nad hakkama kaupleva *World Trade Organisation* reeglite järgi, mitte enam Euroopa Liidu reeglite järgi. Viimane variant avaldab palju survet Suurbritanniale ning lõpuks Euroopa Liidust lahkumise kokkuleppele lisaks, on vaja leida ka ühine tee kaubavahetuses tuleviku tingimuste koha peal ja teistes päevakohalistes teemades⁶¹.

Raskemaks teeb otsuse, et leppides kokku, et Suurbritannia lahkub Euroopa Liidust ja reguleeritakse ära tulevased suhted, siis kogu kokkulepe ei sõlmitaks ainult Euroopa Liiduga vaid kõigi liikmesriikidega ehk kõigil oleks õigus kaasa rääkida. Sellise lahenduse puhul oleks vaja lepingu ratifitseerida. Arvatavasti tuleb mõnel liikmesriigi parlamendil leping läbi suruda või teha seda avaliku petitsiooniga. Võimalusi on palju ning kui võtta eeskujuks Šveitsi suhe Euroopa liiduga, siis tuleks Suurbritannial saada kokkuleppele Euroopa Liiduga järgmistel teemadel⁶²:

- Kodanike vaba liikumine
- Tsiviililennundus
- Rahvusvaheline maadmööda transport
- Põllumajandus
- Tehnilised takistused kaupavahetuseks
- Avalik hange
- Teadustöö
- *Schengen*
- Pettuste lahendamise süsteem

⁶⁰ Ibid

⁶¹ Gostyńska-Jakubowska, A. The seven blunders: why Brexit would be harder than Brexiters think. Centre for European Reform 28 April 2016, <https://www.cer.org.uk/insights/seven-blunders-why-brexit-would-be-harder-brexiters-think> (04.03.2017)

⁶² Switzerland's European policy. <https://www.fdfa.admin.ch/dea/en/home/europapolitik/ueberblick.html> (05.03.2017)

- Haridus
- Staistika
- Keskkond
- Meedia
- Maksud, säästud ja pension
- *Europol*
- *Eurojust*

Suurbritannia jaoks oleks antud nimekiri veelgi pikem, sest 40 aasta jooksul Euroopa Liidu liikmena loodud koostöö ja ühendusi on oluliselt rohkem.

Viiendaks, läbirääkimised Euroopa Liidu siseselt. Vastavalt artikkel 50-le on Suurbritannia Euroopa Liidu liige selle hetkeni, kuni väljaastumise avaldus on aktsepteeritud. Selle ajani kuni Suurbritannia formaalselt Euroopa Liidust lahkub, peab ta osa võtma kõikidest Euroopa Liiduga seonduvatest tegevustest ja istungitest välja arvatud need, mis on seotud Suurbritannia väljaastumisega Euroopa Liidust. See ei tähenda, et Suurbritannial ei oleks õigust arutada enda välja astumist Euroopa Liidust vaid seda, et Euroopa Liidul on õigus arutada Brexiti ilma Suurbritannia kohaolekuta⁶³.

See kuidas hakkab Brexit välja nägema sõltub suuresti Euroopa Liidu institutsioonidest ja liikmesriikidest. Järges viis vastust Brexiti, mis seda kujundavad⁶⁴ :

- Ideest
- Huvidest
- Instiutsioonist
- Rahvusvahelistest huvidest
- Isikust

⁶³ Oliver, T. Brexit: What Happens Next? LSE IDEAS strategic update, june 2016. <https://medium.com/@lseideas/brexit-what-happens-next-74393bb1f9c3> (04.03.2017)

⁶⁴ Oliver, T. How the EU responds to a British withdrawal will be determined by five key factors. LSE BrexitVote blog, 3 detsember 2015. <http://eprints.lse.ac.uk/73412/> (29.04.2017)

Institutsiooniliste liitude nagu WTO reeglid ja Euroopa Liidu enda reeglistik seab ette, mida Euroopa Liit saab teha ja mida mitte selleks, et karistada Suurbritanniat või pakkuda neile uut võimalust sätestamiseks koostöö tingimused. Rahvusvaheline surve võib veenda mõne Euroopa Liidu liikmesriigi jõudma kiiresti kokkuleppele Suurbritanniaga. Kokkuvõtvalt on Euroopa Liidul kolm probleemi enne kokkuleppe sõlmimist, esmalt tuleb leida lahendus koostööks Euroopa Liidu liikmesriikidega eraldi ning samuti ühtse liiduna, mis on samuti artikkel 50 üks eeldustest. Teisalt, tõstatab see suurema küsimus seoses sellega, et kas Euroopa Liit läheb Suurbritannia väljaastumisega kaasa või mitte. Kui Euroopa Liit kaasa läheb, siis lahkuks üks mõjukamaid Euroopa Liidu liikmesriike ja saadaks selge signaali teistele liikmesriikidele.

Teiselt poolt, kui Euroopa Liit keelab Suurbritannia väljaastumist, läheb see vastu Euroopa Liidu enda poolt kehtestatud suveräänsusega. Viimaseks on Suurbritannias välja kujunenud poliitiline olukord, kus paar kuud kestnud läbirääkimistes on Euroopa Liidul kindel suund, kuid Suurbritannia parlament ei ole võimeline edasi liikuma. Euroopa Liit üritab leida olukorras eelist ning suruda ette paari valikuvõimalust, millest Suurbritannia peaks kinni haarama.

Läbirääkimised Euroopa Liidu siseselt toimuvad paralleelselt, kui Euroopa Liidu poolt peetud läbirääkimistega Suurbritannia lahkumise teemadel. Nende läbirääkimiste põhieesmärgiks on muuta Euroopa Liidu eelarvet (vastavalt läbirääkimistele ning on võimalik, et Suurbritannia hakkab samamoodi panustama nagu Norra) ja tehakse muudatused koosseisus. Võimalus on, et nende muutuste üle hakatakse võitlema ning küsitavamaks muutub Euroopa Liidu võim ja suund, mis Brexit endaga kaasa toob⁶⁵.

On ka täheldatud, et kui Suurbritannia lahkub Euroopa Liidust, võib juhtuda, et Saksamaa ja Prantsusmaa loovad omavahel eraldi liidu⁶⁶.

Lõplikult pole veel kindel, mida täpsemalt Suurbritannia lahkumine endaga kaasa tooks ja missugused riigid omavahel intergreeruksid.

On olemas ka seitsmes võimalik versioon, kuidas Euroopa Liidu ja ülejäänud Euroopa läbirääkimised võiksid minna. Antud läbirääkimised tulevad kõne alla alles siis, kui Suurbritannia on Euroopa Liidust lõplikult lahkunud ning sellest tulenevalt on muutunud Euroopa Liidu ja mitte Euroopa Liidus olevate riikide suhted näiteks Norra, Šveitsi, Islandi, Lichtensteini või Türgiga. Kui Suurbritannia ja Euroopa Liidu vahel hakkab kehtima

⁶⁵ Ibid

⁶⁶ Posener, A. Germans Need to Get Real on Brexit. Carnegie Europa, 16 juuni 2016. <http://carnegieeurope.eu/strategieurope/63826> (28.04.2017)

European Economic Area või *European Free Trade Area* kokkulepe, sellisel juhul tuleb üle vaadata Norra *EEA* ja Šveitsi *EFTA* kokkulepped ning monitoorida, kuidas need võivad mõjutada Suurbritannia ja Euroopa Liidu suhteid. Kui Suurbritannia sõlmib täiesti uued lepingud, siis vaadatakse samuti üle hetkel kehtivad kokkulepped, et kas neid oleks võimalik kopeerida nagu Suurbritannia ja Euroopa Liidu vahelist kokkulepet.

Kaheksas kokkulepe oleks Euroopa Liidu ja ülejäänud maailma vahel, mis on põhjustatud Suurbritannia lahkumisega kaasnevast Euroopa Liidu reputatsiooni kahjustumisest ja annab teistele riikidele signaali kunagise tugeva Euroopa Liidu nõrgenemise kohta, eriti suurriikidele nagu Venemaa, kes võib antud olukorda enda jaoks ära kasutada. Lisaks on suur oht kaotada TTIP kokkulepped, mis on kaubandus- ja investeerimisvahetus Euroopa Liidu ja USA vahel.

Viimase võimalusena toob Tim Oliver välja, et seoses olukorraga, kus läbirääkimised võtavad suure tõenäosusega kaua aega ning Suurbritannial on õigus edasi tegutseda, hääletada ja esindada edasi Euroopa Liidu edasistes küsimustes. Siis on Suurbritannial mõjuvõim sekkuda temasse mittepuutuvate otsuste tegemisse, kui need peaksid aset leidma pärast Suurbritannia lahkumist Euroopa Liidust. Lisaks on Suurbritannial võimalus välja mängida endale paremad väljaastumise tingimused, kuigi otseselt ei tohiks Suurbritannia Euroopa Liidu siseselt sellisest arutelust osa võtta⁶⁷.

Tagajärjed Euroopa Liidust välja astumisele

Enne Lissaboni lepingu jõustumist 01.12.2009 ei tundunud isegi võimalik Euroopa Liidust välja astuda ja organisatsioon tundus igavene. Kõik muutus, kui Lissaboni lepingusse lisati artikkel 50, mis muudab Euroopa Liidust väljaastumise võimalikuks. Põhjuseid, miks varasemalt ei sätestatud ära lahkumise paragrahvi võib välja tuua kolm: ⁶⁸

1. Esmalt, ilma kindlat lahkumise viisi sätestamata, loodeti ära hoida igasugune kahtlus, et Euroopa Liidu liikmesriikide pühendumuse Euroopa Liidule

⁶⁷ Oliver, T. Brexit: What Happens Next? LSE IDEAS strategic update, june 2016. <https://medium.com/@lseideas/brexit-what-happens-next-74393bb1f9c3> (04.03.2017)

⁶⁸ Anthanassiou, P. Withdrawal and Exclusion from the EU and EMU: Some Reflections. European Central Bank Legal Working Papers Series. Vol. 10, 2009.

2. Teiseks, kui lahkumine oleks kindalalt sätestatud, siis see tõstab oluliselt liikmesriigi võimalust, et ta seda samuti kasutab, sest vastaval juhul neid pole õiguslikult millegile toetuda
3. Kolmandaks, tuleb täpselt ära sätestada lahkumise tingimused ja protsetuur, millega kaasneb palju lisatööd

Lissaboni lepingu artikkel 50 nõuab liikmesriigi ja Euroopa Liidu vahelist läbirääkimisi ja kokkulepet millele nad jõuavad pärast Euroopa Liidust lahkumist. Pärastine efekt oleneb suuresti läbirääkimsite käigust ja tulemusest, milles täpselt kokku lepitakse. Täiendavalt nõuab väljaastumine Euroopa Liidust suuri muudatusi siseriiklikus seadusandluses, kus tuleb oluliselt ümber sätestada mitmeid varasemalt Euroopa Liidu õiguse poolt sätestatud seadused ja direktiivid. Juhul, kui liikmesriik astub lõplikult välja Euroopa Liidust, siis see ei tähenda, et teda Euroopa Liit või Euroopa Liidu õigus kuidagi ei mõjutaks – formaalne lahkumine Euroopa Liidust viib peaks ideaalis viima sinna, kus kõik ühendused kunagise liikmesriigi ja Euroopa Liidu vahel katkevad.⁶⁹

Artikkel 50-ga kaasneb, et läbirääkimiste sisu ei tohi avaldada mitte kellelegi peale Euroopa Liidu ja välja astuva liikmesriigi. Euroopa Liiduga liitumine on väga selgelt sätestatud, kuid väljaastumine ei ole – see tuleb välja sellest, et igasugune tulevikus suhtlemine tuleb täpselt ära reguleerida. Väljaastumise tingimustele ei ole võimalik anda ühtset vastust, sest kõik osapooled on erinevad ning lõplikud tingimused määratakse ära kahe osapoole ühisel kokkuleppel.

Artikkel 50 põhjal võib läbirääkimised jagada kolmeks eraldi etapiks⁷⁰:

1. Formaalne teadaanne liikmesriigi poolt, kus antakse teada oma soovist lahkuda Euroopa Liidust
2. Määratakse ära täpsed läbirääkimiste juhised, kus Euroopa Nõukogu määrab ära millistel tingimustel hakkavad Euroopa Liit ja välja astumiseks kandideeriv liikmesriik tulevikus suhtlema ja missugused saavad olema täpsemad lahkumise tingimused
3. Viimaks, kui on kokku lepitud välja astumise ja tulevikus suhete tingimustes⁷¹, siis pärast Euroopa Parlamendi nõusolekut otsustab Euroopa Nõukogu liikmesriigi välja astumise üle.

⁶⁹ Nicolaidis, P. Withdrawal from the European Union: a typology of effects. Siets European Policy Analysis. Swedish Institute for European Policy Studies, 2016.

⁷⁰ Euroopa Liidu toimumise leping, Euroopa Liidu Teataja C326, 26/10/2012. artikkel 50

⁷¹ European Union. Treaty on the Functioning of the European Union. Article 218 (3), European Communities Act 1972, 1972c. 68.

Oluline on ära märkida Euroopa Liidu aluslepingu artkili 49 ja artikkel 50 vahe. Viimase puhul on Euroopa Komisjoni mõjuvõim võrdlemisi väike ning artikkel 49 puhul oluliselt suurem. Artikkel 49 on Euroopa Komisjoni võimalus avalda oma arvamust kandideeriva väljaastuva liikmesriigi jätkusuutlikuse kohta väljaspool liitu. Artikkel 50-e puhul on Euroopa Nõukogu pädevus iseseivalt otsutada konsulteerimata Euroopa Komsjoniga, kuid Euroopa Komisjon võib avalda soovitusi Euroopa Nõukogule⁷². Tavaliselt on Euroopa Komisjon korraldanud läbirääkimised Euroopa Liitu kandideerivate riikidega. Lissaboni lepingu artikkel 50 viitab *Treaty on the Functioning of the European Union* Artikilile 218 (3), kus viimases artkilis viidatakse Euroopa Nõukogule, nendel on õigus määrata läbirääkimiste läbiviija. See omakorda loob võimaluse, et väljaastumise läbirääkijaks ei ole Euroopa Nõukogu. Tõstatub küsimus, kes hakkab kaitsma Euroopa Liidu huve⁷³ ?

Suurem vasturääkivus seisneb selles, et vastavalt Lissaboni artikkel 49 ei ole otsesest ajalast limiiti, kuid läbirääkimised peavad olema lõpetatud kahe aasta jooksul alates formaalse teadaande saatmisest. Olukorras, kus Euroopa Liidu uued liikmesriigid võetakse vastu liidu ühtse otsusena, siis kuidas on Euroopa Nõukogul pädevus üksinda otsustada liidust lahkuva liikmesriigi saatuse üle.

Pärast Gröönimaa väljaastumist 1985. aastal ei ole Euroopa Liidul ühtegi pretsetenti või kogemust viimaks läbi liikmesriigi lahkumisega seotud protsesse. Gröönimaa pretsedent ei paku samuti abi, sest see oli oluliselt sõltuv Taanist ja nende põhiliseks majandusallikaks oli kala. See tähendab, et oluliselt ei olnud tarvis midagi läbi rääkida. Gröönimaa tahtis välja astuda Euroopa Liidust. Gröönimaad esindas Taani ning läbirääkimistel Euroopa Liiduga oli Gröönimaa aspektist tähtis valupunkt, et Gröönimaale jääksid võimalikud head õigused kalapüüdjatele.

Pärast võrdlemist julgen väita, et Euroopa Liidust lahkumine peaks olema teoorias lihtsam kui liitumine Euroopa Liiduga. Seal on vähem takistusi, mida tuleb ületada ning põhjuseks võib olla, et kindla tahtmisega Euroopa Liidust välja kandideerida sooviva liikmesriigi tahtmise vastu ei ole võimalik midagi teha. Kui see on riigi tahe, siis vastavalt Viini konvetsiooni artikkel 54-le⁷⁴: pooled võivad lahkuda rahvusvahelisest liidust, kui nad jõuvad üksteisega kokkuleppele, isegi kui väljaastumist pole täpsemalt kirjeldatud.

Seoses liikmesriigi Euroopa Liidust väljaastumisega oleks neil vaja mingisuguseid rahvusvahelisi kaubandussuhteid teiste riikidega nagu seda on Norral⁷⁵.

⁷² Ibid

⁷³ Anthanassiou, P. Withdrawal and Exclusion from the EU and EMU: Some Reflections. European Central Bank Legal Working Papers Series. Vol. 10, 2009.

⁷⁴ Rahvusvaheliste lepingute õiguse Viini konvetsioon RT II 2007, 15. artikkel 54

⁷⁵ Lazowski, A. European Law Review, Vol. 5, 2012. lk 523-540.

Kuidas ja kas see on Euroopa Liidust lahkuvale riigile samuti võimalik on suure küsimärgi all.

Euroopa Liidust liikmesriigi väljaastumisega kaansneksid järgmised tagajärjed⁷⁶:

- Euroopa Liidust välja astudes lõpetab kehtimise Euroopa Liidu õigus ning koos sellega pääseb riik mitmedest aeganõudvatest Euroopa Liidu poolt kehtestatud reeglitest nt koguda andmeid *Eurostati* (*Eurostati* poolt on kehtestatud ranged tingimused ning liikmesriigid peavad investeerima palju aega ja inimresursse, et *Eurostati* tingimust täita)
- Järgneb kõige suurem koorem riigile, kus nad loobuvad õigusest kaubelda Euroopa Liidu siseselt ning pärast Euroopa Liidust lahkumist peavad nad endale välja rääkima uued lepingud.
- Euroopa Liidust lahkumisel pole vajalik enam teiste riikide riigiasutustes töötamine, mis tähendaks nende koju tagasi saatmist ja samamoodi ka selles riigis töötanud inimeste kojusaatmist, kui ei jõuta selguseni viisa teemadel.
- Valikuvõimalus välja astuvale riigile, kas kasutada edasi Euroopa Liidu poolt määratud direktiive ja seadusandlust või tunnistada see kehtetuks.
- Järgmiseks peab väljaastuv liikmesriik otsustama, kas asendatakse Euroopa Liidu õigus üleüldiselt või võetakse see mingi määral üle.
- Riik peab jõudma otsuseni rahvusvahelistes poliitilistes kokkulepes. Kui liikmesriik otsustab välja astuda, siis ta peab arvestama, et ei pea enam panustama Euroopa Liidu eelarvesse, aga tänu sellele ei saa ka enam taodelda toetusi, mis olid Euroopa Liidu poolt kokku lepitud, näiteks toetused põllumajandusele või haridusele.
- Luuakse uued rahvusvahelised institutsioonid, kus luuakse uued kokkulepped.
- Pärast liikmesriigist lahkumist peab väljaastuv riik arvestama oma geoloogilise suhetega teiste Euroopa Liidu liikmesriikidega. Kuidas ta hakkab nendega tulevikus koostööd tegema ja reguleerima, sõltub juba teistest Euroopa Liidu liikmesriigistest.
- Rahvusvaheline valuuta, kui riigil on oma valuuta juba varasemalt olemas, siis tal ei ole selle punktiga probleeme. Teiselt, kui on kasutusel Euro, siis tuleb leida Eurole alternatiiv.

⁷⁶ Nicolaidis, P. Withdrawal from the European Union: a typology of effects. Siets European Policy Analysis. Swedish Institute for European Policy Studies, 2016.

- Viimaseks tuleb arvesse võtta kõiki eelnevalt mainitud samme. Ning samuti küsimus, mis saab juhul kui välja astub riik võtab omaks Euroopa liidu õiguse mingi määral ning ei aksepteeri pärast vastvõetud otsuseid näiteks, kui muudetakse kohtuotsusega oluliselt seadusandlust.

Kokkuvõte

Suurbritannia võimalik lahkumine Euroopa Liidust on tekitanud palju pingeid Euroopa Liidus siseselt ning lausa üles tõstnud küsimuse, et mis saab kunagisest majanduslikust ja poliitilisest liidust, mida peeti igaveseks? Bakalaureusetöö vältel tuli välja, palju tähtsaid faktoreid, mis mängivad rolli Suurbritannia ja Euroopa Liidu läbirääkimistel.

Esiteks on mõlema osapoole jaoks aeg võrdlemisi piiritletud, täpsemalt on antud läbirääkimisteks kaks aastat. Just seetõttu, nagu antud töös välja tuleb, ei ole Suurbritannia lahkumisele liidust võrreldavat sündmust. Suurbritannia küsimused ja probleemid ei ole võrreldavad Gröönimaa puhul esinenud läbirääkimiste pidepunktidega, mis seisnesid põhiliselt kalurite ja vete heaolu pärast võitlemises – siiski kestsid läbirääkimised ka siis kokku kolm aastat. Suurbritannia on olnud Euroopa Liidus pea 40 aastat ning selle aja jooksul on suudetud omandada ja kinnistada Euroopa Liidu õigus, mis on suuresti üks Suurbritannia õigus osa ning samuti võetakse aktiivselt osa igasugustest üleliidulistest projektidest. Juhul kui Euroopa Liit ja Suurbritannia ei jõua kokkuleppele, siis alates 29. märtsist 2019 on Suurbritannia Euroopa Liidust välja astunud olenemata, kas osapooled on jõudnud kokkuleppele või mitte. Vaatamata eelnevale ei saa Euroopa Liit teha Suurbritanniale Euroopa Liidus lahkumist kergeks, sest nõrk pretsedent võib anda inspiratsiooni teistele Euroopa Liidu liikmesriikidele samasuguse sammu kaalumiseks.

Tahaksin välja tuua ka probleemi, mis ümbritseb Suurbritannia võimu all oleva koloonia – Gibraltar. Konflikt Hispaania ja Suurbritannia vahel on poolsaarel tuure kogunud juba aastakümneid, siiski ka see küsimus võib leida lahenduse, kui osapooled on valmis koostööd tegema. Sarnaselt Suurbritannia koalitsioonile on paljud teised Euroopa Liidu asutaja- ja suurriikide kandideerivad juhid välja toonud mõtte, kus nad võimul olleks pööraksid Euroopa Liidus püsimisele, selle plussidele ja miinustele kindlasti rohkem tähelepanu. Pärast Suurbritannia referendumi õnnestumist oli Prantsusmaa, kes on ka üks Euroopa Liidu asutajatest, kodanike seas Euroopa Liit kogu aegade madalaima reputatsiooniga.

Ülal väljatoodule lisaks mängib suurt rolli Lissaboni lepingu artikkel 50, mis määrab ära Suurbritannia lahkumise protsessi. Kuigi kõnealune artikkel on osaliselt puudulik ning selle sisu võib kohati tekitada palju küsimusi, siis Suurbritannia on andnud ametliku teadaande väljaastumisest Euroopa Liidust 29. märts 2017 just seda artiklit kasutades ning teadaannet kui sellist tagasi võtta ei ole võimalik. Varasemalt ei ole artiklit niisuguses praktikas kasutatud

nii, et väljundid võivad olla erinevad, kõige enam usutakse siiski osapoolte võimekusse omavahel kokkulepetele jõuda.

Suurbritannia välja astmine on riigi tuleviku suhtes perspektiivikas, sest avab mitmeid erinevaid võimalusi kaubelda nii Euroopa kui ka Põhja-Ameerikaga. Suurimaks argumendiks saab lugeda nende iseseisvumist ning kontrolli finantsressursside ja oma rahva üle. Üks põhjuseid, miks lahkumine üleüldse päevakorda tõusis sai alguse kodanike põhjendatud või põhjendamata hirmust, et rahvas ei kontrolli enam oma riiki. Suurbritannia võib lõpetada läbirääkimised Euroopa Liiduga saavutades positsiooni nagu Šveitsilgi, kellel on eraldi kokkulepped kõikides Suurbritanniale olulistes punktides – kodanike vaba liikumine, *single market trade*, haridus, põllumajandus jne.

Kokkuvõtvalt võib väita, et Euroopa Liit kannab tõsisemaid tagajärgi seoses Suurbritannia lahkumisega ning süvenevad lahkavumused teiste Euroopa Liidu liikmesriikide seas. Võib arvata, et Euroopa Liit nagu me teda tunneme täna, tulevikus tõepoolest laguneb ning Euroopasse tekivad väiksemad liidud jaotudes piirkondadesse. Ühe võimaliku variandina liituksid Põhja-Euroopas Soome, Rootsi ja Norra. Samamoodi liituksid Ida-Euroopa riigid kuni Bulgaariani, eraldi liidu loovsid vahemere riigid, lisaks suuremad ning mõjukamad riigid ning ja loomulikult ka Prantsusmaa ja Saksamaa. Võimalikke stsenaariumeid on palju ning raske on ette kujutada, mis täpselt juhtuma hakkab, kuhu *Brexitiga* jõutakse. Julgen väita, et antud olukord toob endaga olulist kahju Euroopa Liidule kui ühtsele majandus-poliitilisele liidule ning liidu edasine käekäik olenebki suuresti selle jäävatest liikmesriikidest.

FORMAL LEAVE FROM THE EUROPEAN UNION BY THE EXAMPLE OF UNITED KINGDOM

Summary

Possible exit of United Kingdom from the European Union has created a lot of tension within the union itself. Furthermore a question has risen what would happen to an economic-political union that once was thought to be for ever. Different important aspects of future negotiations between the UK and the European Union has been brought out in this bachelor thesis.

First of all there is a time limit, specifically two years for negotiations. These negotiations are the reason why there has never been a comparable event such as this one in the history of the European Union. These aspects are not comparable to the exit of Greenland in 1985. Greenland's main concern in negotiations was the well-being of fishermen and preserving control over the territorial waters. Still, the negotiations lasted for three years. UK has been a part of the union for forty years and during this time the law of the European Union has also become a big part of UK's legal system. Furthermore, country has also been a big part of projects coordinated in the the union. No matter if the union and the UK finish their negotiations or not, during the two year period they have been given, from 29th March 2019 the UK is definately no longer a part of the European Union. European Union cannot make the exit simple for the UK, because they do not want to create a precedent that would inspire other members to consider the same move.

Also, I would like to mention the international problem concerning the colony of UK – the Gibraltar. The conflict between Spain and UK has been there for decades, but even this issue could be solved if the parties are willing to cooperate. Political forces in other countries have said that maybe they should also pay more attention to pros and cons of being a member of the European Union. For example after the referendum in the UK the reputation of the European Union has been the lowest also in France.

In addition to all that has been said, the Lisbon Treaty and it's article 50 has a critical role to play in this process. The specific article is not complete and there are many questionable paragraphs there, still the UK has made it's official announcement (29.03.2017) that this will be the article they plan to use for leaving the European Union. This announcement is not revocable. Article 50 has not been used before, so there are more than one possible outcome.

All relies on the capability of cooperation of the parties involved in the negotiations - the UK and the European Union.

Considering everything Brexit should have a positive impact on UK – it opens new possibilities to trade with Europe and the Northern-America. The strongest of arguments might be their recovered independancy and full control of their financial assets and the people. One of the main reasons why leaving the European Union even became an issue, was the fear of the people that the UK was controlled by the union not the people themselves. There is a possibility that by the end of the negotiations UK has a position similar to Switzerland, country that has separate agreements in all major aspects that are also important to the UK – free people, single market trade, education etc.

In conclusion, the EU will have to face serious consequences regarding Brexit and there will probably be dissenting opinions within other members of the union. The EU as we know it might actually fall apart and some smaller unions could be formed – Sweden, Finland, Norway, Denmark in the Northern-Europe, Eastern-European countries, Mediterranean countries and perhaps France and Great Britain. There are more than one possible scenarios and it is difficult to predict where will Brexit lead the European Union. I sincerely believe that specific situation has brought serious damages to the economic-political union and its future is in the hands of the remaining members.

Kasutatud allikad

Teadusraamatud:

1. Hurd, D. *Memoirs. Great Britain*, Little Brown, 2003

Teadusartiklid:

2. Anthanassiou, P. *Withdrawal and Exclusion from the EU and EMU: Some Reflections. European Central Bank Legal Working Papers Series. Vol. 10*, 2009.
3. Charter, D. *Au Revoir, Europe: What if Britain left the EU?* Berlin, Biteback Publishing 2012.
4. Cressey, D. *Academics across Europe join 'Brexit' debate. International weekly journal of science, Vol. 530, (7588)*, 2016.
5. Fieldhouse, E. Green, J. Evans, G. Schmitt, H. and Eijk, van der C. *British Election Study Panel 2014-2015*, The University of Manchester, 2015.
6. Friel, R. *Providing a Constitutional Framework for Withdrawal from the EU. International and Comparative Law Quartetly, Vol. 425 (53)*, 2004.
7. Groom, A.J.R. *Gibraltar: A pebble in the EU's shoe. Mediterranean Politics. november 2007, lk 20-52.*
8. Heffernan, R. *Exploring (and Explaining) the British Prime Minister. Political Surdies Association. Vol. 7, (4)*, 2005.
9. Hofmeister, H. *Should I Stay or Should I go? – A Critical Analysis of the Right to Withdraw from the EU. European Law Journal*, 2010.
10. Lazowaski, A. *European Law Review, Vol. 5*, 2012. lk 523-540.
11. Ludlow, P.N. *The discomforts of life on the edge: Britain and Europe, 1963-1975. International affairs, Vol. 88, (6), november 2012. lk 1331-1340.*
12. Minford, P. Mahambare, V. Nowell, E. *Should Britain leave the EU?: An economic analysis of a troubled relationship. Cheltenham, Edward Elgar Publishing 2005.*
13. Minford, P. Mahambare, V. Gupta, S. Le, M. P. V. Xu, Y. *Should Britain leave the EU?: An economic analysis of a troubled relationship, second edition. Cheltenham, Edward Elgar Publishing, 2015.*

14. Möller, A and Oliver, T. The United Kingdom and the European Union: What would a „Brexit“ mean for the EU and other States around the World? Berlin: Deutsche Gesellschaft für auswörrige Politik, september 2014.
15. Nicolaides, P. Withdrawal from the European Union: a typology of effects. Siets European Policy Analysis. Swedish Institute for European Policy Studies, 2016.
16. Oliver, T. A European Union without the UK: the geopolitics of a British exit from the EU. LSE Strategic Update February, 2016.
17. Oliver, T. Goodbye Britannia? The international implications of Britain's vote to leave the EU. Geopolitics, History , and International Relations, Vol. 8, (2), 2016. lk. 214-233.
18. Pikamäe, P. Rahvusvaheliste lepingute rakendamiseset Eesti Õigussüsteemis. Juridica, Vol. 8, 1995. lk. 343-344.
19. Ryan, J. UK referendum and Potential Brexit? Vol. 69, (10), 2016. lk 10-12.
20. Sionaidh, D-S. Brexit, Article 50 and the Contested British Constition. Modern Law Review, Vol. 79,(6), 2016. lk 1019-1040.
21. Slater, A. Will Brexit speed a seismic shift in UK trade patterns? Economic Outlook, Vol. 40, (4), oktoober 2016. lk 1-86.
22. Ungerer, W. Der Austritt Grönlands aus der Europäischen Gemeinschaft. Europaarchiv 345 ,Vol (39) 1984
23. Vasilopoulou, S. UK Euroscepticism and the Brexit Referendum. The political quarterly, Vol. 87 ,(2), aprill 2016. lk. 219-227.
24. Wolf, L. Switzerland and the EU: the puzzling effects of Europeanisation without insitutionalisation, Vol. 19 ,(2), juuni 2013. lk 190-202.

Teiste riikide õigusaktid:

25. The Constitution of Gibraltar. 14.12.2006
http://www.gibraltarlaws.gov.gi/constitution/Gibraltar_Constitution_Order_2006.pdf
 (28.04.2017)
26. Treaty of Utrecht. Article X, 1713
<https://archive.org/stream/acollectiontrea00britgoog#page/n374/mode/2up>

Euroopa Liidu ja rahvusvahelised õigusaktid:

27. Fisheries Partnership Agreement between the European Community and the Government of Denmark and the Home Rule Government of Greenland, Council Regulation no 753/2007, 28 June 2007.
28. Euroopa Liidu toimumise leping, Euroopa Liidu Teataja C326, 26/10/2012
29. European Union. Treaty on the Functioning of the European Union. Article 218 (3), European Communities Act 1972, 1972c. 68.
30. Rahvusvaheliste lepingute õiguse Viini konventsioon RT II 2007, 15.

Kasutatud kohtupraktika:

31. UK Supreme Court, EWHC 2768 and NIQB85, *R v Secretary of State for Exiting the European Union*
32. Dinh, N.Q. *Montijo*. Columbia v USA. Droit international public. L.G.D.J. 1994

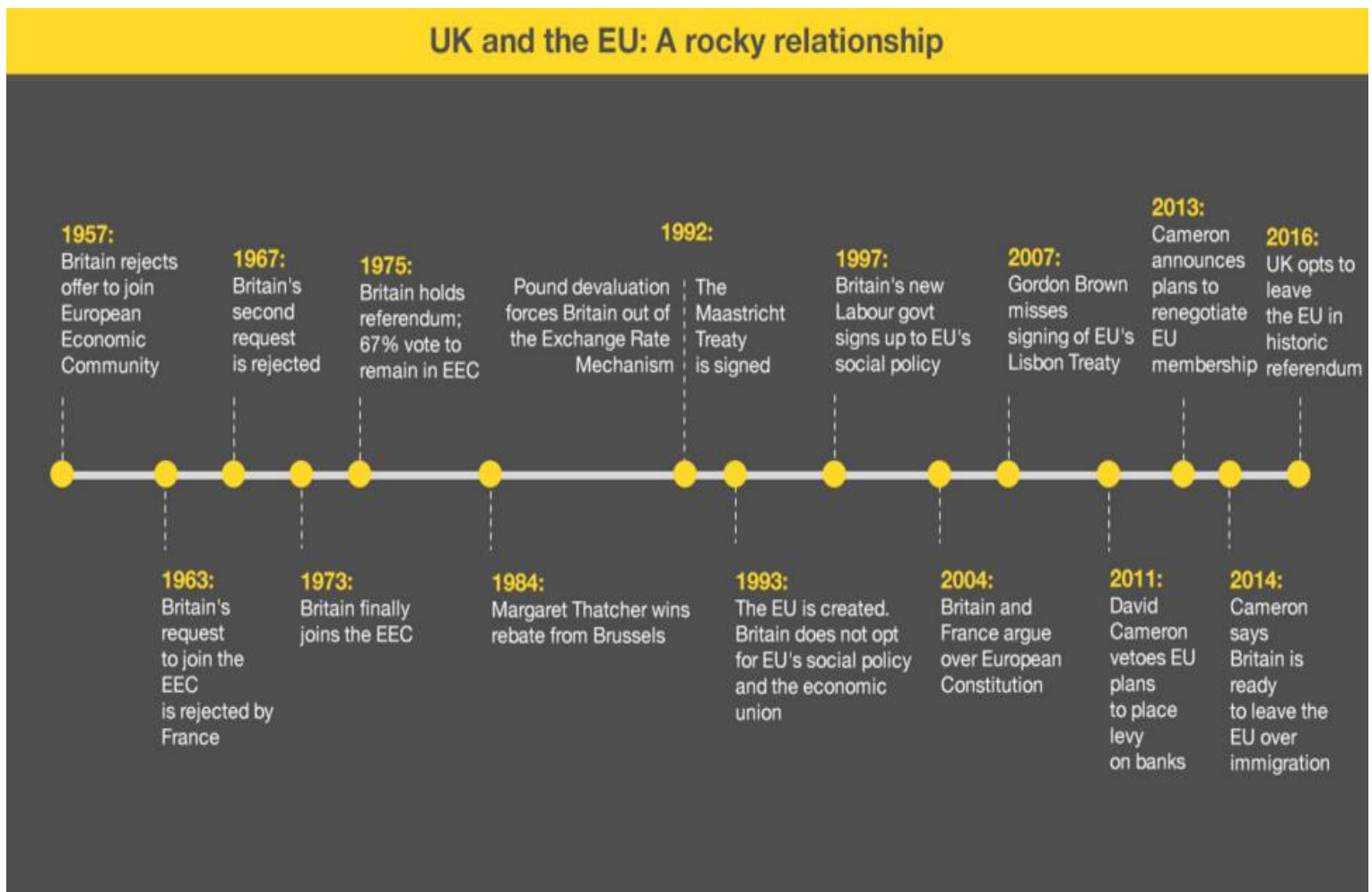
Muud allikad:

33. Asthana, A. Boffey, D. Elgot, J. UK to trigger article 50 on 29 March, but faces delay on start of talks. Theguardian. 20 märts 2017.
<https://www.theguardian.com/politics/2017/mar/20/theresa-may-to-trigger-article-50-on-29-march> (17.04.2017)
34. Barker, A. EU's Article 50 could become first Brexit stand-off. Financial Times, 24 juuni 2016, <https://www.ft.com/content/7badcbe2-3a0b-11e6-9a05-82a9b15a8ee7> (04.03.2017)
35. Britain leaves and Cameron follows, Wionews,
<http://www.wionews.com/world/britain-leaves-and-cameron-follows-1046> (05.03.2017)
36. Dewan, A. Jones, B. Brexit begins: UK triggers Article 50 to begin EU divorce. CNN. 29 märts 2017. <http://edition.cnn.com/2017/03/29/europe/article-50-brexite-theresa-may-eu/> (27.04.2017)

37. Environment: European Commission asks Court to impose financial penalties on Italy, European Commission Press Release, http://europa.eu/rapid/press-release_IP-14-46_en.htm (05.03.2017)
38. European Commission. The Common Fisheries Policy. https://ec.europa.eu/fisheries/cfp/international/agreements/greenland_en (27.04.2017)
39. Gostyńska-Jakubowska, A. The seven blunders: why Brexit would be harder than Brexiters think. Centre for European Reform 28 April 2016, <https://www.cer.org.uk/insights/seven-blunders-why-brexit-would-be-harder-brexiters-think> (04.03.2017)
40. „Great Repeal Bill“ should not be used to avoid parliamentary scrutiny. Parliament <https://www.parliament.uk/business/committees/committees-a-z/lords-select/constitution-committee/news-parliament-2015/great-repeal-bill-published/> (29.04.2017)
41. Oliver, T. Brexit: What Happens Next? LSE IDEAS strategic update, June 2016. <https://medium.com/@lseideas/brexit-what-happens-next-74393bb1f9c3> (04.03.2017)
42. Oliver, T. How the EU responds to a British withdrawal will be determined by five key factors. LSE BrexitVote blog, 3 detsember 2015. <http://eprints.lse.ac.uk/73412/> (29.04.2017)
43. Ottavioano, G. Pessoa, J.P. Sampson, T. Reenen, J.V. Vaitlingam, R. Brexit or Fixit? The trade and welfare effects of leaving the European union. CEP policy analysis 2014. <http://cep.lse.ac.uk/pubs/download/pa016.pdf> (05.03.2017)
44. Outcome of the referendum in the United Kingdom. European Parliament resolution of 28 June 2016 on the decision to leave the EU resulting from the UK referendum (2016/2800 (RSP)), <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+TA+P8-TA-2016-0294+0+DOC+XML+V0//EN> (20.04.2017)
45. Partnership Agreement. Greenland Self Government. <https://web.archive.org/web/20141008020204/http://eu.nanoq.gl/Emner/EuGI/Partnership%20Agreement.aspx> (20.04.2017)
46. Piris, J-C. IF the UK votes to leave: The seven alternatives to EU membership. Centre for European Reform, 12 jaanuar 2016. <https://www.cer.org.uk/publications/archive/policy-brief/2016/if-uk-votes-leave-seven-alternatives-eu-membership> (05.03.2017)
47. Posener, A. Germans Need to Get Real on Brexit. Carnegie Europa, 16 juuni 2016. <http://carnegieeurope.eu/strategieurope/63826> (28.04.2017)

48. Switzerland's European policy.
<https://www.fdfa.admin.ch/dea/en/home/europapolitik/ueberblick.html> (05.03.2017)
49. McKenzie, S. McLaughlin, E.C. Theresa May become new British Prime Minister. CNN, 14 juuli 2016. <http://edition.cnn.com/2016/07/13/europe/theresa-may-david-cameron-british-prime-minister/> (05.03.2017)
50. Smith, M. Theresa May meets Donald Trump: 7 things we learned from their first joint press conference. Mirror news, 27 jaanuar 2017.
<http://www.mirror.co.uk/news/world-news/theresa-meets-donald-trump-7-9707699>
(04.03.2017)
51. The Greenland Treaty of 1985. Greenland Self Government.
<https://web.archive.org/web/20141006110731/http://eu.nanoq.gl/Emner/EuGI/The%20Greenland%20Treaty.aspx> (20.04.2017)
52. United Nations. Draft Articles on the Law of treaties with commentaries. Reports of the Commission to the General Assembly, 1966.
http://legal.un.org/ilc/texts/instruments/english/commentaries/1_1_1966.pdf
(28.04.2017)
53. Wadsworth, J. Dhingra, S. Ottaviano, G. Reenen, J.V. Brexit and the impact of immigration on the UK, CEP Brexit analysis no.5.
<http://cep.lse.ac.uk/pubs/download/brexit05.pdf> (07.11.2016)

Lisa 1

Graafik on võetud allikalt: Britain leaves and Cameron follows, Wionews,

<http://www.wionews.com/world/britain-leaves-and-cameron-follows-1046> (05.03.2017)